

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 ПРАВО ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Розглянуто та схвалено на засіданні
вченої ради Академії 24 квітня 2024 р.,
протокол № 6

Чернігів, 2024

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права юридичного факультету, протокол № 6 від 12.04.2024 р.; кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології юридичного факультету, протокол № 5 від 05.04.2024 р.; кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу юридичного факультету, протокол № 5 від 10.04.2024 р.

Затверджено на засіданні вченої ради Пенітенціарної академії України
Протокол № від 24 квітня 2024 р.

Укладачі:

Ніщимна С.О., доктор юридичних наук, професор

Тагієв С.Р., доктор юридичних наук, доцент

Шамрук Н.Б., кандидат юридичних наук, доцент

Ніщимна С.О., Тагієв С.Р., Шамрук Н.Б., Програма вступного випробування зі спеціальності 081 Право для здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії. Чернігів: Пенітенціарна академія України, 2024. 51 с.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного випробування зі спеціальності 081 Право для здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії складена відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» 01.07.2014 № 1556-VII та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 № 261 і передбачає реалізацію права особи здобувати освітній і водночас перший науковий ступінь – ступінь доктора філософії – на основі ступеня магістра права відповідно до ліцензії, отриманої Пенітенціарною академією України на відповідну освітню діяльність.

У програмі відображені основні вимоги до правової підготовки осіб, які бажають вступити до аспірантури, відповідно до освітньої програми підготовки магістрів із юридичних спеціальностей. Зміст програми ґрунтується на сучасних наукових знаннях з правознавства.

Мета вступного випробування до аспірантури – це початкова перевірка теоретичних знань і практичних навичок здобувача з права та можливості використання й застосування їх як у науковому дослідженні, так і у практичній діяльності; можливості творчого здійснення опрацювання наукової інформації із застосуванням міждисциплінарного підходу; можливості творчого мислення у пошуку вирішення існуючих сучасних проблем праворозуміння.

Здобувач на вступному випробуванні повинен розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань і показати при цьому:

- знання нормативно-правових актів та наукової юридичної літератури з точки зору генези та вміння використовувати їх зміст й основні ідеї при аналізі сучасних проблем правознавства, а також проблем світового суспільного розвитку, соціальної практики і науки;
- володіння принципами та категоріями філософії та логіки, вміння оперувати ними під час подання та викладенні теоретичного матеріалу;
- вміння розібратися в суті проблеми і запропонувати власне бачення у її вирішенні;
- вміння аргументовано викладати свої думки та погляди у відповідності до сучасних позицій праворозуміння.

Програма враховує творче засвоєння юридичних наук, передбачає розгляд їх світоглядних і методологічних положень у тісному зв'язку з теоретичними концепціями і матеріалами спеціальних галузей дослідження, з даними філософії, природознавства, технічних та гуманітарних наук, з урахуванням об'єктивного розвитку суспільства в цілому.

**СТРУКТУРА ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 ПРАВО ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ
ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ**

- Тема 1. Науково-практичні засади теорії держави і права**
Тема 2. Науково-практичні засади адміністративного права і процесу
Тема 3. Науково-практичні засади фінансового права
Тема 4. Науково-практичні засади інформаційного права
Тема 5. Науково-практичні засади кримінального права
Тема 6. Науково-практичні засади кримінології
Тема 7. Науково-практичні засади кримінально-виконавчого права

Тема 1. Науково-практичні засади теорії держави і права

1. Сутність, призначення та функції права у сучасному суспільстві

Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Система соціального регулювання. Нормативні та індивідуальні (піднормативні) регулятори, їх сфери застосування та методи. Соціальні норми, їх поняття та форми виразу.

Поняття права. Сутність права. Аспекти, що виражають сутність права. Розуміння права у світовій та вітчизняній юриспруденції. Право як ведучий спеціальний регулятор суспільних відносин. Загальносоціальні, національні та корпоративні фактори в праві. Ознаки права (нормативність, системність, формальна визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою). Соціальна справедливість та свобода і їх міра як сутність права. Вольовий критерій при оцінюванні сутності права. Право як система норм (правил) поведінки особи, нормативна основа організації та функціонування державної влади, об'єднань громадян, інших осіб.

Поняття функцій права. Різновиди функцій права: загально соціальні (інформаційна, орієнтаційна, виховна) та спеціально соціальні (юридичні) (регулятивна, охоронна). Право і мораль. Ознаки, які відрізняють норми права від норм моралі. Право та морально-етичний рівень розвитку суспільства. Справедливість та право. Роль права у розвитку і зміцненні моралі суспільства.

Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право.

2. Сучасні проблеми визначення та розмежування публічного та приватного права

Розуміння публічного і приватного права. Особливості поділу права на публічне і приватне. Історичний аспект існування цієї проблеми та обґрунтування її сучасної актуальності для України. Теоретичні погляди і підходи до поділу права на приватне і публічне. Теорія інтересів у приватному та публічному праві. Критерії віднесення норм до приватного та публічного права.

3. Джерела права: різновиди, поняття, класифікація, ієрархія. Систематизація законодавства

Джерела та форми права: співвідношення понять. Джерело права в матеріальному розумінні. Джерело права в ідеологічному розумінні. Джерело права у формальному (юридичному) розумінні (форма права). Основні джерела (форми права). Класифікація форм права. Ієрархія форм права. Систематизація законодавства. Інкорпорація, кодифікація, консолідація. Система права та система законодавства.

4. Норми права: поняття, структура, класифікація, шляхи їх реалізації

Поняття, ознаки та види соціальних норм. Норми моралі, норми звичаї та корпоративні норми та норми права: їх зв'язок та взаємодія. Поняття та ознаки норми права. Види норм права (імперативні та диспозитивні; матеріальні та процесуальні;

заохочувальні та рекомендаційні тощо). Структура норми права (гіпотеза, диспозиція, санкція). Класифікація структурних елементів норми права за ступенем визначеності та складом. Способи (форми) викладення норм права у статтях нормативно-правового акта.

5. Проблеми визначення системи права

Поняття системи права. Роль і значимість принципів права як основи розвитку правової системи. Висвітлення закономірностей та особливостей розвитку, чинників, що зумовлюють ефективність функціонування системи права. Загальна та особлива частина. Норма права. Інститут права. Галузь права.

6. Метод правового регулювання та його галузеві особливості

Поняття методу правового регулювання. Імперативний та диспозитивний метод правового регулювання: їх співвідношення у різних галузях права. Особливості методу правового регулювання різних галузей права України.

7. Правовідносини: визначення, структура, характеристика елементів.

Поняття та ознаки правовідносин. Склад (структура правовідносин) (суб'єкти, об'єкт, зміст, юридичний факт). Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Об'єкт правовідносин. Юридичний факт. Юридичний (фактичний) склад. Види правовідносин (за функціями права, за ступенем визначеності суб'єктів, за характером обов'язку, за галузями права, за субординацією в правовому регулюванні тощо).

8. Правопорушення та відповідальність за їх скоєння. Особливості юридичної відповідальності у різних галузях права

Правова поведінка, правомірна поведінка та правопорушення. Поняття та ознаки правопорушення. Склад правопорушення. Види правопорушень. Зловживання правом. Поняття та ознаки юридичної відповідальності. Принципи та функції юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Особливості юридичної відповідальності у різних галузях права. Підстава і стадії юридичної відповідальності.

9. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та по колу осіб

Дія нормативно-правових актів у часі. Набрання чинності нормативно-правовим актом. Офіційне оприлюднення. Офіційні джерела. Дія нормативно-правових актів у просторі. Поняття території у праві. Принцип екстериторіальності. Дія нормативно-правових актів по колу осіб. Зворотня сила закону.

Список рекомендованих джерел та літератури

1. Актуальні проблеми теорії держави та права. Частина 1. Актуальні проблеми теорії держави : Навчальний посібник / С.М. Тимченко, С.К. Бостан, С.М. Легуша, Н.М. Пархоменко, Т.О. Пікуля, Н.В. Пронюк. Київ : КНТ, 2007. 288 с.
2. Бостан С.К. Теорія держави та права. Навчальний посібник. Київ: Альма матер, 2013. 318 с.
3. Загальна теорія держави і права : Підручник / М.С. Кельман. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 716 с.
4. Загальна теорія права : Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваїте, 2015. 392 с.
5. Колодій А. М. Загальна теорія держави і права : Навчальний посібник / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, В. П. Пастухов, О. Д. Тихомиров; В.В. Копейчиков (ред.). Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова Київ : Юрінком Інтер, 2001. 320с.
6. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права : Навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 398 с.
7. Нижник Н., Лемак В. Постсоціалістична держава: теоретико-правові проблеми : Монографія. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. 104 с.
8. Оборотов Ю.М. Сучасна держава: основи теорії : Навчальний курс. Одеса : Астропринт, 1998. 132 с.

9. Правова система України: історія, стан та перспективи : У 5-ті т. Т.1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України/ За заг. ред. М.В.Цвіка, О.В.Петришина. Харків : Право, 2008. 728с.
10. Скаун О.Ф. Теория государства и права : Учебник. Харків : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
11. Теорія держави і права : Навч. посіб. для підгот. фахівців з інформ. безпеки / О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін.; за заг. ред. Л. М. Стрельбицької. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 332 с.
12. Теорія держави і права : Підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.
13. Теорія держави і права : Посіб. для підгот. до держ. іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський, Г. О. Хрисова ; за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змінене. Харків : Право, 2016. 198 с.
14. Теорія держави і права: Навч. посіб. / О. М. Головка, І. М. Погрібний, О. В. Волошенюк та ін.; за заг. ред. І. М. Погрібного ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2010.
15. Українське державотворення: невитребуваний потенціал: Словник-довідник / За ред. О. Мироненко. Київ : Книга, 1997. 594 с.
16. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова, О. В. Петришин, С. М. Олейников; М.В. Цвік (ред.). Харків : Право, 2002. 432с.
17. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права. Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин. Харків : Право, 2009.
18. Теорія держави і права: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки . Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 416 с.
19. Татарчук І.В. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. до іспитів. Київ: ЦУЛ, 2020. 127 с.
20. Загальна теорія держави і права. Академічний курс: підручник для студ.-юристів / за ред. д-ра юрид. наук, проф.. С.В. Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021.576 с.
21. Скаун О. Ф. Теорія права і держави: підручник. 4-те видання. Київ: Алерта, 2021. 528 с.

Тема 2. Науково-практичні засади адміністративного права і процесу

1. Предмет, метод, принципи та система адміністративного права

Адміністративне право як провідна галузь публічного права. Зміст і призначення адміністративного права. Предмет адміністративного права. Проблема співвідношення управлінських і публічно-сервісних відносин у сфері адміністративного права. Метод адміністративного права. Сучасна трансформація методу адміністративного права. Принципи адміністративного права, особливості їх класифікації. Європейські принципи адміністративного права та їх нормативні джерела. Значення європейських принципів адміністративного права для забезпечення демократичних стандартів діяльності органів публічної адміністрації.

Адміністративне право у правовій системі України. Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права. Система адміністративного права.

2. Механізм адміністративно-правового регулювання

Поняття адміністративно-правової норми. Особливості і структура норм адміністративного права. Види адміністративно-правових норм. Реалізація адміністративно-правових норм. Поняття механізму адміністративно-правового

регулювання. Функціональні складові механізму адміністративно-правового регулювання Стадії механізму адміністративно-правового регулювання.

Поняття адміністративно-правових відносин. Особливості адміністративно-правових відносин. Види адміністративно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин.

3. Суб'єкти адміністративного права

Соціальні та юридичні ознаки суб'єкта адміністративного права. Складові адміністративної правосуб'єктності. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Проблеми деліктоздатності юридичних осіб. Наявність прав у сфері державного управління. Проблеми класифікації суб'єктів адміністративного права.

Поняття і правовий статус органа виконавчої влади. Принципи побудови системи органів виконавчої влади. Види органів виконавчої влади. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Повноваження і форми діяльності органів місцевого самоврядування.

Адміністративно-правовий статус політичних партій. Поняття та адміністративно-правовий статус громадських об'єднань. Види громадських об'єднань. Адміністративно-правовий статус громадян як суб'єктів адміністративного права. Права і свободи громадян України у сфері державного управління. Адміністративно-правовий статус іноземних громадян; осіб без громадянства.

4. Державна служба

Державна служба: поняття, види і принципи. Право на державну службу. Правове регулювання державної служби. Основні напрями державної політики у сфері державної служби. Державні службовці: поняття і види. Посада та посадова особа: співвідношення понять. Основні права та обов'язки державних службовців. Етика поведінки державного службовця.

Проходження служби в державних органах та їх апараті: поняття і стадії. Прийняття на державну службу. Обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Способи зарахування на державну службу. Обмеження, пов'язані із перебуванням на державній службі. Службова кар'єра. Навчання і підвищення кваліфікації державних службовців. Відповідальність державних службовців. Заходи дисциплінарного впливу, які застосовуються до державних службовців. Підстави припинення державної служби. Інститут відставки в державній службі.

5. Поняття та риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи

Поняття та суть адміністративної відповідальності. Основні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.

Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості і місце у системі національного законодавства. Законодавчі основи адміністративної відповідальності.

Зміст та завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення. Повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

6. Адміністративне правопорушення, його склад

Поняття адміністративного правопорушення, його ознаки та відмінність від інших видів правопорушень.

Склад адміністративного правопорушення. Загальний, родовий та безпосередній об'єкт адміністративного правопорушення. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Суб'єкт адміністративного правопорушення. Вина як основна ознака суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, її форми. Обставини, що виключають відповідальність за адміністративне правопорушення. Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового

колективу. Звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Запобігання адміністративним правопорушенням. Причини та умови, які сприяють вчиненню адміністративних правопорушень.

7. Система та види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень

Поняття і класифікація адміністративних стягнень. Цілі та види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

Загальні правила і строки накладення адміністративних стягнень за адміністративні правопорушення. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Накладення стягнення при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Обчислення строків та строки накладення адміністративних стягнень

Поняття, сутність та підстави дисциплінарної відповідальності за адміністративним правом. Співвідношення дисциплінарної та адміністративної відповідальності.

8. Адміністративний процес як складова правової системи України

Соціальне призначення адміністративного процесуального права. Предмет адміністративного процесуального права, публічний та приватний його аспекти. Метод адміністративного процесуального права.

Поняття адміністративного процесу та його особливості. Методологічні засади обґрунтування адміністративного процесу як цілісного юридичного явища. Форми адміністративного процесу. Ознаки адміністративного процесу. Співвідношення адміністративного процесу та публічного управління.

9. Структура адміністративного процесу

Поняття структури адміністративного процесу, її елементи. Адміністративні провадження, стадії, етапи та дії (процедури) як елементи адміністративного процесу.

Адміністративні провадження та їх види. Поняття адміністративного провадження. Ознаки адміністративного провадження. Провадження у сфері публічної адміністрації, провадження з адміністративного судочинства та адміністративно-деліктні провадження як зміст адміністративного процесу.

Стадії адміністративних проваджень, їх характеристика. Адміністративні процедури (процесуальні дії), їх поняття, ознаки та види.

10. Суб'єкти адміністративного процесу

Поняття суб'єкта адміністративного процесу. Класифікація суб'єктів адміністративного процесу. Особливості адміністративної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб, державних службовців (службовців органів місцевого самоврядування) та посадових осіб, що наділені адміністративно-процесуальними правами та обов'язками (адміністративно-процесуальна правоздатність, адміністративно-процесуальна дієздатність). Загальна характеристика адміністративно-процесуальної правосуб'єктності інших суб'єктів адміністративного процесу. Розмежування понять «суб'єкт» та «учасник» адміністративного процесу.

Список рекомендованих джерел та літератури

1. Адміністративне право : посіб. для підготовки до іспиту / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. В. Зуй та ін. ; за заг. ред. В. М. Гарашука. Харків : Право, 2016. 144 с.

2. Адміністративне право України: підручник. Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Гулак О. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.

3. Адміністративне право : підручник. Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.

4. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. / О. А. Задихайло. Харків : Право, 2016. 296 с.
5. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Л. С. Гулак., Н. Я. Отчак, Л. О. Остапенко. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2019. 504 с
6. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. В. Ківалов та ін. ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Вид. 7-е, перероб. і допов. Одеса : Фенікс, 2015. 350 с.
7. Адміністративне право України : Навчальний посібник : у 2-х томах / Галунько В. В., Олефір В. І., Пихтін М. П. та ін. ; за заг. ред. В. В. Галунька. Херсон : ХМТ, 2011. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. 320 с.
8. Адміністративне право України : Підручник. 2-ге видання. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2013. 656 с.
9. Адміністративне право України. Загальна частина (альбом схем) : Навчальний посібник / О.В.Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В.Плугатир, М.В Співак. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 232 с.
- Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В.Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с
10. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
11. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
12. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
13. Адміністративне право: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти; за аг. ред. В. М. Гаращука. Харків: Право, 2017. 174 с.
14. Адміністративне право: підручник / І. Л. Бородін. Київ: Алтера, 2019. 548 с.
15. Адміністративне право: підручник: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакареєва, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.
16. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с
17. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник. Заг. ред. д. ю. н., проф. Бевзенка В. М. Пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В. Київ : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
18. Баштанник В. В. Б 33 Адміністративне право: навч. посіб. 2-е вид., переробл. і доповн. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 200 с.
19. Галунько В.В. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В.В. Галунько , В.І. Курило , С.О. Короєд , О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванищук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова; за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон : Гринь Д.С., 2015. 272 с.
20. Загальне адміністративне право : підручник / Грищенко І.С., Мельник Р.С. Пухтецька А.А. та інші; за аг. ред. І.С. Грищенка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
21. Загальне адміністративне право: Підручник / І. С. Грищенко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та інші; за заг. ред. І. С. Грищенка. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
22. Задихайло О. А. Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. Харків: Право, 2017. 314 с.
23. Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. 160 с.

24. Курс адміністративного права України : Підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

25. Мельник Р. С., Мосьондз С. О. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навч. посіб. Київ:Юрінком Інтер, 2018. 344 с.

Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.

26. Основи адміністративного права України : навч.-метод. посіб. / Л. Р. Біла-Тіунова та ін. ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2015. 120 с.

27. Середа В. В., Кісіль З. Р., Кісіль Р.В. В. С32 Адміністративне право: навчальний посібник / В. В. Середа, З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 520 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Декларація про державний суверенітет України: Декларація від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

6. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України* від 19.11.1996 – 1996 р., № 47, стаття 256.

7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

8. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

9. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України* від 30.03.2001 – 2001 р., № 13, стаття 65.

10. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

11. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 №2493-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

12. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 29.07.2005 – 2005 р., № 30, стор. 1214, стаття 409.

13. Про доступ до публічної інформації : Закону України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 12.08.2011 — 2011 р., № 32, стор. 1491, стаття 314.

14. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 №3166-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

15. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 18.05.2012 – 2012 р., / № 19-20 /, стор. 833, стаття 179.

16. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 20.04.2012 – 2012 р., № 16, стор. 702, стаття 146.

17. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 04.01.2013 – 2013 р., № 1, стор. 2, стаття 1.

18. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
19. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України* від 28.03.2014 – 2014 р., № 13, стор. 828, стаття 222.
20. Про запобігання корупції : Закону України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України* від 05.12.2014 – 2014 р., № 49, стор. 3186, стаття 2056.
21. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
22. Про державну службу : Закон України 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

Тема 3. Науково-практичні засади фінансового права

1. Фінанси та фінансова система України. Публічна фінансова діяльність

Поняття фінансів з економічної і юридичної точок зору. Основні функції фінансів. Державні (публічні) та приватні фінанси. Відмінні риси державних фінансів. Поняття та склад фінансових ресурсів держави. Централізовані та децентралізовані фонди коштів держави та місцевого самоврядування.

Поняття фінансової системи держави. Повноваження органів держави і місцевого самоврядування, які здійснюють управління фінансами.

Публічна фінансова діяльність як процес мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів держави. Повноваження органів влади у здійсненні публічної фінансової діяльності. Принципи публічної фінансової діяльності держави: загальноправові та галузеві.

2. Загальна характеристика фінансового права України

Характеристика фінансового права як публічної галузі права, як науки, як навчальної дисципліни. Предмет фінансового права. Основні особливості суспільних відносин, що є предметом фінансового права. Методи фінансово-правового регулювання. Місце фінансового права в системі галузей права України.

Система фінансового права: Загальна та Особлива частини, їх взаємозв'язок. Джерела фінансового права, їх особливості.

Поняття та особливості фінансово-правової норми. Види (класифікація) фінансово-правових норм: Структура фінансово-правової норми.

Поняття та функції фінансових правовідносин. Особливості фінансових правовідносин. Класифікація фінансових правовідносин. Склад фінансових правовідносин. Матеріальний та юридичний зміст фінансових правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення фінансових правовідносин.

3. Фінансовий контроль та фінансово-правова відповідальність в Україні

Поняття та завдання фінансового контролю. Функції фінансового контролю. Об'єкти фінансового контролю. Суб'єкти фінансового контролю. Принципи здійснення фінансового контролю. Правове регулювання здійснення фінансового контролю.

Система органів фінансового контролю. Види і методи фінансового контролю: Аудиторський контроль.

Поняття та ознаки фінансово-правової відповідальності. Загальна характеристика фінансового правопорушення. Поняття та види фінансових санкцій. Особливості фінансово-правових санкцій. Порядок реалізації фінансово-правової відповідальності.

4. Бюджетне право в системі фінансового права

Тлумачення терміну «бюджет» з економічної, матеріальної та юридичної точок зору. Правове значення бюджету. Функції бюджету. Державний бюджет України. Місцеві бюджети. Поняття бюджетного періоду.

Поняття бюджетної системи України, її структура. Поняття та роль зведеного бюджету у регулюванні економічного і соціального розвитку держави. Принципи побудови бюджетної системи України.

Поняття бюджетної класифікації, її призначення. Склад бюджетної класифікації.

Поняття, предмет, система та джерела бюджетного права. Метод бюджетного права. Бюджетно-правові норми: поняття, особливості, структура, класифікація. Бюджетні правовідносини: поняття, особливості, зміст та види. Склад бюджетних правовідносин. Джерела бюджетного права. Бюджетний кодекс України. Закон України «Про державний бюджет України».

Структура державного бюджету: загальний і спеціальний фонди. Джерела формування доходів бюджетів. Міжбюджетні відносини.

5. Бюджетний процес в Україні

Поняття та стадії бюджетного процесу. Стадія складання проектів бюджетів. Стадія розгляду та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети. Стадія виконання бюджетів, в тому числі порядку внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети. Стадія підготовки та розгляду звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Порядок подання та розгляду законопроектів, які впливають на дохідну чи видаткову частину бюджетів. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

6. Правове регулювання публічних доходів

Поняття фінансово-правового інституту публічних доходів. Види доходів, що формують державний і місцеві бюджети. Нормативно-правове регулювання порядку формування доходів бюджетів. Види податків і податкових платежів, що включаються в бюджет.

Податкове право України: поняття, предмет, метод правового регулювання. Місце податкового права в системі права України. Поняття та особливості податкових правовідносин. Класифікація податкових правовідносин. Структура податкових правовідносин. Податкова правосуб'єктність.

Податок як правова категорія: поняття, ознаки та сутність. Принципи оподаткування. Функції податку: основні та додаткові. Класифікація податків.

Поняття елементів правового механізму податку. Елементи податкового закону: платники податків, об'єкти оподаткування, податкова ставка, одиниця оподаткування, база оподаткування, податковий період, строки сплати, податкова пільга, джерела сплати податку.

Поняття та ознаки платника податків. Фізичні особи, юридичні особи, відокремлені підрозділи як платники податків. Облік платників податків. Захист прав платників податків. Податкові агенти: поняття та особливості правового статусу. Загальні та спеціальні повноваження податкових агентів.

Поняття податкового зобов'язання. Виникнення, зміна та припинення податкового зобов'язання. Податковий борг. Погашення податкового боргу. Строки сплати податкового зобов'язання. Способи забезпечення виконання обов'язку зі сплати податку. Податкова застава. Поручительство. Обмеження операцій по банківським рахункам. Адміністративний арешт активів. Співвідношення переконання і примусу в податковому праві.

7. Правове регулювання публічних видатків

Поняття публічних видатків. Співвідношення поняття видатків держави і видатків державного бюджету. Суб'єкти відносин, що виникають при здійсненні державних видатків. Класифікація державних видатків. Правові режими фінансування видатків. Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Правові засади розподілу видатків між ланками бюджетної системи України. Поняття видатків бюджету. Класифікація видатків бюджету. Видатки на здійснення

повноважень, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів. Принципи фінансування державних і місцевих видатків. Напрями фінансування видатків із державного бюджету. Види видатків місцевих бюджетів.

8. Правові основи державного кредиту

Поняття та особливості правового інституту державного і місцевого запозичення. Сторони державних і місцевих запозичень, їх повноваження. Державне і місцеве внутрішнє і зовнішнє запозичення.

Поняття та види державного і місцевого боргу. Внутрішній і зовнішній державний борг. Управління державним боргом. Поняття та особливості державного кредиту. Форми державного кредиту. Класифікація державних позик. Право на запозичення місцевих органів самоврядування.

9. Правовий статус банків в Україні

Фінансово-правовий інститут регулювання банківської діяльності. Нормативно-правове регулювання банківської діяльності. Поняття і склад банківської системи України. Види банків в Україні.

Правовий статус Національного банку України. Організаційна структура та органи управління НБУ. Повноваження голови Національного банку України, Ради Національного банку України та Правління Національного банку України. Види операцій Національного банку України. Повноваження Національного банку України щодо організації готівкового та безготівкового грошового обігу. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання. Повноваження Національного банку України щодо здійснення наглядових та регулятивних функцій.

Зміст банківської діяльності. Основні функції банків та види банківських операцій.

Поняття банківського нагляду. Особливий режим контролю за діяльністю банків. Заходи впливу, які має право застосовувати Національний банк України до банків та інших фінансово-кредитних установ за порушення банківського законодавства.

10. Правові засади валютного регулювання та валютного контролю

Поняття валюти. Валютне регулювання. Валютні операції. Ліцензування валютних операцій. Повноваження органів, що здійснюють державне валютне регулювання. Нормативно-правові акти, що регулюють валютні відносини.

Поняття та функції валютного контролю. Органи валютного контролю в Україні. Правовий статус суб'єктів валютних правовідносин. Порядок здійснення валютного контролю. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Список рекомендованих джерел та літератури

1. Воронова Л.К. Финансовое право : Учебное пособие / Л.К. Воронова, И.Е. Криницкий, Н.П. Кучерявенко. Харків: Право, 2006. 384 с.
2. Воронова Л.К. Фінансове право України : Підручник. Київ : Прецедент; Моя книга, 2007. 448 с.
3. Дмитренко Е.С. Фінансове право України: Загальна частина : Навчальний посібник / Е.С. Дмитренко. Київ : Алерта : КНТ, 2006. 376 с.
4. Іванський А.Й. Фінансове право: підручник. Міжнар. гуманіт. ун-т, 2-ге вид., переробл. та доповн., Київ: Юрінком Інтер, 2022. 484 с.
5. Ковалів М. В. Фінансове право України: навчальний посібник / [М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
6. Кучерявенко М.П. Фінансове право: підручник. Київ: Алерта, 2016.
7. Латковська Т. А. Фінансове право : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Т. А. Латковська, М. І. Сідор, О. С. Койчева. Одеса, 2019. 226 с.
8. Мацелик М.О., Мацелик Т. О. , Пригоцький В. А. Фінансове право: Навчальний посібник. Київ : Знання, 2014. 815 с.

9. Музика О.А. Фінансове право: Навчальний посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2015. 260 с.
10. Музика-Стефанчук О.А., Якимчук Н.Я. Сучасне фінансове право. Право публічних фінансів: підручник. Київ: АртЕк, 2024. 656 с.
11. Нагребальний В.П., Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Фінансове право України: Загальна частина : Навчальний посібник; за заг. ред. В.Н. Нагребного. Суми : ВТО Університетська книга, 2004. 320 с.
12. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс : Підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
13. Фінансове право : Навчальний посіб. / М.П. Кучерявенко, Д.О.Білінський, О.О.Дмитрик та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2013. 400 с.
14. Фінансове право : Підручник / за ред. М.П.Кучерявенка. Харків: Право, 2010. 288 с.
15. Фінансове право України: Навчальний посібник (для студ. вищ. навч. закл.) / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. 2-ге вид., стереот.; Київ: Правова єдність, 2010. 395 с.
16. Філіпенко Т.В., Філіпенко А.С. Фінансове право у схемах : навчально методичний посібник. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. 150 с.
17. Фінансове право : конспект лекцій / укладач М. В. Плотнікова. Суми : Сумський державний університет, 2019. 253 с.
18. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець ; Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та інші. Харків : Екограф, 2015. 500 с.
19. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. П. Гетманець ; Бандурка О. М., Гетманець О. П., Жорнокуй Ю. М. та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 392 с
20. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка. Харків : Право, 2016. 440 с.
21. Фінансове право: навч. посіб. / М.Г. Волощук, Т.О. Карабін, М.В. Менджул. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 244 с
22. Фінансове право України: навчальний посібник / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
23. Фінансове право: навчальний посібник / Л.К. Воронова, Н.Ю.Пришва, Н.Я. Якимчук / за заг. ред. Пришви Н.Ю. Київ: Видавництво Ліра-К. 2018. 376 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України від 16.11.2003 № 435.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16.11.2003 № 436.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
7. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

8. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 № 543. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>
10. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
12. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України в редакції від 16.10.2012 № 5463. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
14. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
15. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
16. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
17. Правила оформлення проекту закону про Державний бюджет України : Постанова Верховної Ради України від 06.05.1996 № 170/96. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/170/96-%D0%B2%D1%80>
18. Про структуру бюджетної класифікації : Постанова Верховної Ради України від 12.07.1996 № 327. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/327/96-%D0%B2%D1%80>
19. Про заходи щодо забезпечення наповнення державного бюджету та посилення фінансово-бюджетної дисципліни : Указ Президента України від 28.02.1997 №187 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/97>
20. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 № 415. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-%D0%BF>
21. Питання Державного казначейства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.12.2005 № 1232. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1232-2005-%D0%BF>

Тема 4. Науково-практичні засади інформаційного права

1. Поняття інформаційного права

Поняття та види інформації. Основні ознаки інформації. Поняття та історія розвитку інформаційного права. Поняття та місце інформаційного права в системі національного права України. Об'єкт регулювання інформаційного права. Предмет інформаційного права. Функції та методи інформаційного права. Методи інформаційного права. Принципи інформаційного права. Суб'єкти інформаційного права. Джерела інформаційного права. Загальна характеристика інформаційно-правових норм. Поняття, зміст, структура інформаційних правовідносин. Класифікація інформаційних правовідносин.

2. Правові основи інформування суспільства про діяльність органів влади та правоохоронних органів

Поняття масової інформації. Правове регулювання професійної діяльності журналістів. Порядок акредитації журналіста. Правова основа діяльності засобів масової

інформації. Поняття та принципи діяльності аудіовізуальних засобів масової інформації. Випадки, в яких забороняється використання аудіовізуальних засобів масової інформації. Поняття, види та принципи діяльності друкованих засобів масової інформації. Випадки, в яких забороняється використання аудіовізуальних засобів масової інформації.

Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Форми оприлюднення інформації. Заходи, які підлягають обов'язковому висвітленню.

Порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів. Види офіційних друкованих видань.

Інформування суспільства про діяльність Збройних Сил України. Інформування суспільства про діяльність органів прокуратури. Інформування суспільства про діяльність Служби безпеки України. Інформування суспільства про діяльність Національної поліції України. Інформування суспільства про діяльність судів.

3. Правовий захист інформації про фізичну особу

Поняття інформації про фізичну особу. Міжнародно-правове регулювання інформації про фізичну особу. Поняття персональних даних. Обробка персональних даних.

Суб'єкт персональних даних. Володілець персональних даних. Розпорядник персональних даних. Об'єкт захисту персональних даних.

Порядок обробки, використання та знищення персональних даних. Складові обробки персональних даних. Персональні дані, які забороняється обробляти. Права суб'єкта персональних даних під час обробки персональних даних. Порядок використання персональних даних. Порядок поширення персональних даних. Порядок знищення персональних даних.

Забезпечення доступу до персональних даних. Зміст письмового запиту про надання персональних даних. Порядок розгляду запиту про надання персональних даних.

4. Правові гарантії доступу до публічної інформації

Поняття публічної інформації. Шляхи забезпечення права на доступ до публічної інформації. Принципи доступу до публічної інформації.

Суб'єкти відносин у сфері доступу до публічної інформації. Запитувачі інформації. Розпорядники публічної інформації та їхні обов'язки. Види контролю за забезпеченням доступу до публічної інформації. Система обліку публічної інформації.

Реалізація права на доступ до публічної інформації за інформаційним запитом. Поняття та зміст запиту на інформацію. Шляхи доступу до публічної інформації. Види публічної інформації за ступенем доступу. Запит на публічну інформацію: форма та порядок подання. Порядок і строки розгляду запиту. Умови надання публічної інформації. Підстави відмови в наданні публічної інформації.

Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників публічної інформації. Перелік рішень, дій чи бездіяльності розпорядників публічної інформації, що можуть бути оскаржені. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників публічної інформації до вищого органу або до суду.

5. Правовий режим секретної інформації

Поняття державної таємниці. Види інформації, що віднесена до державної таємниці. Види інформації, яка не може бути віднесена до державної таємниці.

Порядок засекречування та розсекречування матеріальних носіїв інформації. Охорона державної таємниці. Грифи секретності. Основні завдання режимно-секретних органів. Форми допуску до державної таємниці. Обов'язки громадян, які допущені до державної таємниці.

Види порушень законодавства про державну таємницю. Види юридичної відповідальності, що застосовується в разі порушення законодавства про державну таємницю.

6. Правовий режим окремих видів інформації

Правовий режим інформації про процесуальну діяльність судів. Порядок і умови ознайомлення фізичними та юридичними особами з інформацією, що міститься в судових справах. Доступ до інформації, що міститься в судових рішеннях особами, які не є учасниками судового розгляду.

Правовий режим банківської інформації. Відомості, віднесені до банківської таємниці. Способи збереження банківської таємниці. Порядок і умови розкриття інформації, що містить банківську таємницю.

Правовий режим інформації про вчинення нотаріальних дій. Поняття нотаріальної таємниці. Умови і порядок розкриття нотаріальної таємниці.

Правовий режим адвокатської інформації. Види інформації, що є адвокатською таємницею. Умови і порядок розкриття адвокатської таємниці.

Правовий режим інформації, отриманої під час оперативно-розшукової діяльності. Порядок збирання, захисту та оприлюднення інформації, отриманої під час оперативно-розшукової діяльності. Умови одержання громадянами інформації, отриманої під час оперативно-розшукової діяльності.

7. Правові основи доступу до інформації Національного архівного фонду

Поняття Національного архівного фонду. Поняття документу Національного архівного фонду. Порядок формування Національного архівного фонду. Вилучення документів Національного архівного фонду.

Порядок обліку документів Національного архівного фонду та їх видачі. Доступ до документів Національного архівного фонду. Підстави для обмеження доступу до документів Національного архівного фонду. Права користувачів Національного архівного фонду. Обов'язки користувачів Національного архівного фонду.

Види архівних установ. Порядок створення архівних установ. Система архівних установ України.

8. Юридична відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Поняття та основні ознаки юридичної відповідальності. Загальні підстави для притягнення до відповідальності.

Поняття кримінальної відповідальності. Види кримінальної відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Порядок притягнення до кримінальної відповідальності.

Поняття адміністративної відповідальності. Види адміністративної відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

Поняття цивільно-правової відповідальності. Порядок притягнення до цивільно-правової відповідальності.

Поняття дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень.

Список рекомендованих джерел та літератури

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія; За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Ун-т внутрішніх справ, 2000. 368 с.

2. Баранов О.А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. Київ : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. 316 с.

3. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.

4. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с.

5. Гапотій В.Д. Інформаційне право: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право». Мелітополь ФОП Однорог Т.В., 2019. 98 с.
6. Інформаційне законодавство України: Науково-практичний коментар / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ., 2006. 232 с.
7. Інформаційне законодавство : Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Т. 5 . Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. Київ : Юридична думка, 2005. 328 с.
8. Коваленко Л.П. Інформаційне право. Підпучник. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 284 с.
9. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
10. Кормич Б. А. Інформаційне право України : навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Б. А. Кормич, І. В. Міщенко / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 45 с.
11. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с.
12. Куліш А. М. Інформаційне право України : навчальний посібник / А. М. Куліш, Т. А. Кобзева, В. С. Шапіро. Суми : Сумський державний університет, 2016. 108 с.
13. Марущак А. І. Інформаційне право України : Підручник. Київ : Дакор, 2011. 456 с.
14. Марущак А. І. Інформаційне право: Доступ до інформації : Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 532 с.
15. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
16. Основи інформаційного права України : Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський. Київ., 2009. 414 с.
17. Основи інформаційного права України: Навч. посіб./ В.С.Цимбалюк, В. Д. Гавловський, В. В. Гриценко та ін.; За ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калужного та П. В. Мельника. Київ, : Знання, 2004. 274 с.
18. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ : Юридична думка, 2006. 384 с.
19. Синєокий О.В. Інформаційне право. Запоріжжя : ЗНУ, 2008.
20. Хрипко С. Л. Інформаційне право : Навч.-метод. посібник. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 234 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL : <http://rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ.
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-ІІІ.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Цивільний кодекс України від 16.11.2003 № 435.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Господарський кодекс України від 16.11.2003 № 436.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-ІV.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-ІV.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

9. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII.
URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>
12. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
13. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n2350>
14. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
15. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
16. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
17. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121.
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
18. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 № 3262- VI.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>
19. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI.
URL:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2297-17>
20. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 30.01.2011 № 2939- VI.
URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-17>
21. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076- VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
22. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
23. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
24. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10.06.1997 № 503/97.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/503/97>
25. Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою : Указ Президента України від 16.09.1998 № 1033/97.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1033/98>
26. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3.
URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF>

Тема 5. Науково-практичні засади кримінального права

1. Поняття і принципи кримінального права

Кримінальне право України як окрема галузь права: поняття, характерні особливості, місце в правовій системі. Механізм кримінально-правового регулювання: поняття, загальна характеристика. Кримінальні правовідносини: поняття, суб'єкти, зміст та функції. Основні завдання кримінального права. Предмет кримінального права. Принципи кримінального права. Поняття принципу права. Система принципів кримінального права України. Загально правові принципи: верховенства права, рівності громадян перед законом, гуманізму, справедливості та ін. Галузеві принципи кримінального права: законодавчого визначення кримінального правопорушення, принцип особистої відповідальності, принцип винної відповідальності, принцип

справедливості, принцип гуманізму та інші. Їх основний зміст та особливості дії на сучасному етапі розвитку кримінального права України.

2. Закон України про кримінальну відповідальність

Закон про кримінальну відповідальність. Поняття, значення та завдання закону про кримінальну відповідальність. Кримінальний кодекс України як єдина нормативна система. Структура закону України про кримінальну відповідальність. Структура Кримінального кодексу України: єдність та взаємозв'язок Загальної та Особливої частини КК. Кримінально-правова норма та її структура. Види диспозицій та санкцій. Чинність закону про кримінальну відповідальність в часі. Набрання чинності кримінальним законом. Обов'язковість опублікування кримінального закону в офіційному порядку як необхідна умова його застосування. Поняття часу вчинення кримінального правопорушення. Зворотна дія кримінального закону. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі. Поняття просторової юрисдикції та принципи, на яких вона ґрунтується: територіальний, національний (громадянства), універсальний та реальний як різновид універсального. Зміст територіального принципу та виняток з нього. Поняття території України та основні положення цього поняття, які закріплені в законі України від 04.11.1991 р. «Про державний кордон України». Поняття місця вчинення кримінального правопорушення і вирішення питання про застосування кримінального закону у випадках, коли кримінальне правопорушення було вчинено на території України не повністю: його було лише почато, продовжено або лише припинено чи закінчено на території України. Зміст національного принципу. Чинність кримінального закону щодо кримінальні правопорушення, вчинені громадянами України та особами без громадянства за межами України. Зміст універсального принципу. Особливості відповідальності іноземних громадян за кримінальні правопорушення, вчинені за межами України. Екстрадиція.

3. Поняття та види кримінального правопорушення

Визначення поняття кримінального правопорушення на різних етапах розвитку людської цивілізації. Проблеми визначення поняття кримінального правопорушення в теорії кримінального права. Способи визначення поняття кримінального правопорушення: формальний та матеріальний. Поняття кримінального правопорушення у чинному КК України та його основні ознаки: наявність діяння (дія чи бездіяльність), суспільна небезпечність, протиправність, винність, караність, наявність суб'єкту кримінального правопорушення. Поєднання формальних та матеріальних ознак у визначенні поняття кримінального правопорушення. Кримінально-правові ознаки кримінального правопорушення. Органічна єдність та загальна характеристика основних ознак кримінального правопорушення. Суспільна небезпечність як матеріальна ознака кримінального правопорушення. Значення суспільної небезпеки. Характер та ступінь суспільної небезпечності діяння. Важливість положення ч. 2 ст. 11 КК України щодо малозначності діяння для змісту поняття кримінального правопорушення. Протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення. Законодавча прерогатива визнання діяння протиправним. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності. Винність як невід'ємна ознака кримінального правопорушення та її значення. Караність як формальна ознака кримінального правопорушення. Співвідношення караності як ознаки кримінального правопорушення і фактичного призначення покарання за вчинене кримінальне правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень в кримінальному праві. Окремі класифікації кримінальних правопорушень за різними підставами (за ознаками та видами об'єкту посягання, за формами вини, за мотивами вчинення) та їх кримінально-правове значення. Класифікація злочинів за ступенем їх тяжкості, передбачена у ст.12 КК України та її значення.

4. Кримінальна відповідальність і склад кримінального правопорушення

Поняття кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність як різновид

юридичної відповідальності. Ознаки кримінальної відповідальності. Різні точки зору щодо змісту кримінальної відповідальності в науці кримінального права. Форми реалізації кримінальної відповідальності. Критерій для розрізнення форм реалізації кримінальної відповідальності – передбачений законом спосіб реалізації кримінальної відповідальності. Змістовна характеристика форм реалізації кримінальної відповідальності: покарання; звільнення від покарання та його відбування. Спірні питання щодо юридичної природи звільнення від кримінальної відповідальності. Підстава кримінальної відповідальності. Проблеми визначення підстави кримінальної відповідальності в науці кримінального права. Загальна характеристика підстави кримінальної відповідальності в науці кримінального права України. Склад кримінального правопорушення як єдина, достатня підстава кримінальної відповідальності. Поняття складу кримінального правопорушення та його значення. Різні точки зору в науці кримінального права стосовно складу кримінального правопорушення. Юридична та фактична сторона складу кримінального правопорушення. Основні функції складу кримінального правопорушення в механізмі кримінально-правового регулювання. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх зміст та органічна єдність. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона як елементи складу кримінального правопорушення. Поділ ознак складу кримінального правопорушення на обов'язкові та факультативні, значення такого поділу. Види складів кримінальних правопорушень. Критерії класифікації складів кримінальних правопорушень: ступінь суспільної небезпечності діяння, спосіб опису ознак складу кримінального правопорушення в законі, особливості конструкції.

5. Об'єкт кримінального правопорушення

Поняття об'єкту кримінального правопорушення. Значення об'єкту кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпечності кримінального правопорушення і його кваліфікації. Порядок суспільних відносин як об'єкт кримінального правопорушення. Спірні питання щодо об'єкта кримінального правопорушення у сучасній науці кримінального права. Класифікація об'єктів складів кримінальних правопорушень. Підстави класифікації об'єктів. Види класифікації об'єктів кримінального правопорушення: «по вертикалі» та «по горизонталі». Класифікація об'єктів кримінального правопорушення «по вертикалі» на загальний, родовий та безпосередній, їх зміст та кримінально-правове значення. Класифікація безпосереднього об'єкту кримінального правопорушення «по горизонталі» на основний, додатковий та факультативний та її практичне значення. Предмет кримінального правопорушення. Поняття предмету кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення. Відмінність предмета кримінального правопорушення від об'єкта кримінального правопорушення та знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення.

6. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які утворюють об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Кримінально-правове значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпечності кримінального правопорушення, його кваліфікації, а також для відмежування одного складу кримінального правопорушення від іншого. Суспільно небезпечне діяння як головна ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Загальні ознаки діяння як прояву поведінки людини. Дія чи бездіяльність як окремі форми діяння за кримінальним правом України. Фізична та суспільна характеристика дії. Обов'язкові ознаки кримінально-протиправної дії. Значення непереборної сили, фізичного та психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність особи. Поняття та ознаки кримінально-протиправної бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за кримінально-протиправну

бездіяльність: обов'язок діяти зазначеним чином та наявність можливості виконати обов'язок, який покладено на особу. Суспільно-небезпечні наслідки: поняття, види та значення в кримінальному праві. Кримінальні правопорушення з матеріальним та формальним складами і значення такого поділу. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і його наслідками в кримінальному праві та його значення. Вирішення в науці кримінального права питання про причинний зв'язок між діянням і кримінально протиправними наслідками. Особливості причинного зв'язку при кримінально протиправній бездіяльності. Основні філософські концепції причинного зв'язку та їх використання в різних кримінально-правових теоріях (теорія еквівалентності, адекватності, необхідного спричинення та ін.). Об'єктивний характер причинного зв'язку. Місце, час, обстановка, спосіб та засоби вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення цих ознак. Спосіб, засоби, обстановка, місце, час як конститутивні ознаки; як кваліфікуючі ознаки; як обставини, що обтяжують або пом'якшують покарання.

7. Суб'єкт кримінального правопорушення

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення. Обов'язкові ознаки суб'єкта кримінального правопорушення: фізична особа, досягнення особою встановленого кримінальним законом віку, осудність особи. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення», «особа винного», та «особистість злочинця». Проблема визнання юридичних осіб суб'єктами кримінальних правопорушень у кримінальному праві України. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Підстави класифікації спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення та основні їх види. Вплив ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення на кримінальну відповідальність. Вік, з якого настає кримінальна відповідальність. Основні правила встановлення віку суб'єкта в кримінальному праві України. Вплив віку на кримінальну відповідальність особи. Особливості визначення віку настання кримінальної відповідальності за відсутності офіційних даних, що його підтверджують. Загальний вік настання кримінальної відповідальності, знижений вік настання кримінальної відповідальності. Неосудність. Осудність суб'єкта кримінального правопорушення як обов'язковий елемент складу кримінального правопорушення. Поняття неосудності за чинним КК України. Формула неосудності. Критерії неосудності: медичний (біологічний) і юридичний (психологічний). Ознаки медичного критерію неосудності: хронічне душевне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство, інший хворобливий стан психіки. Значення медичного критерію для визнання особи неосудною. Ознаки юридичного критерію неосудності: інтелектуальна та вольова. Значення юридичного критерію неосудності. Співвідношення юридичного та медичного критеріїв неосудності. Наслідки визнання особи неосудною. Обмежена осудність та її критерії та кримінально-правове значення. Особливості кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинений в стані сп'яніння.

8. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові та факультативні. Поняття вини. Сутність та зміст вини. Ступінь вини як кримінально-правове поняття. Спірні питання щодо вини в науці кримінального права. Підстави (критерії) поділу вини на форми та види. Кримінально-правове значення поділу на форми і види. Умисел як форма вини. Види умислу, що передбачені в чинному КК України: прямий і непрямий. Особливості змісту інтелектуального та вольового моментів прямого та непрямого умислу. Відмінність непрямого умислу від прямого. Види умислу, що виділяються в теорії та практиці кримінального права: заздалегідь обдуманий умисел та раптовий; види раптового: простий і афектований; визначений (конкретизований) умисел та невизначений

(неконкретизований). Кримінально-правове значення зазначених видів умислу. Необережність як форма вини. Види необережності, що передбачені в чинному КК України. Кримінально-протиправна самовпевненість, її інтелектуальний та вольовий моменти. Відмінність кримінально-протиправної самовпевненості від непрямого умислу. Кримінально-протиправна недбалість, її інтелектуальний та вольовий моменти. Об'єктивний та суб'єктивний критерії кримінально-протиправної недбалості та їх значення. Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків. Відмінність казусу від кримінально-протиправної недбалості. Кримінальні правопорушення з двома формами вини, їх ознаки та значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони. Мотив кримінального правопорушення, його види та вплив на кримінальну відповідальність і покарання. Мета кримінального правопорушення та її особливості як ознаки складу кримінального правопорушення. Кримінально-правове значення мотивів і цілей. Помилка в кримінальному праві. Поняття та види помилок в кримінальному праві. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність особи. Фактична помилка, її види і вплив на вину та кримінально-правову оцінку поведінки особи.

9. Стадії вчинення кримінального правопорушення

Поняття стадій кримінального правопорушення. Види стадій вчинення умисного кримінального правопорушення: готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, закінчене кримінальне правопорушення. Закінчене кримінальне правопорушення та незакінчене кримінальне правопорушення. Момент закінчення видів умисних кримінальних правопорушень в залежності від особливостей їх складів, сформульованих в законі (матеріальний, формальний, скорочений). Об'єктивні та суб'єктивні ознаки незакінченого кримінального правопорушення (готування та замах на кримінальне правопорушення). Готування до кримінального правопорушення. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки готування до кримінального правопорушення. Види підготовчих кримінально-протиправних дій за чинним КК України. Особливості кваліфікації готування до кримінального правопорушення та відповідальність за готування до кримінального правопорушення за КК України. Відмінність готування до кримінального правопорушення від виявлення умислу вчинити кримінально-протиправне діяння. Замах на кримінальне правопорушення. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки замаху на кримінальне правопорушення. Види замаху на кримінальне правопорушення у чинному КК: закінчений та незакінчений. Види замаху в теорії кримінального права: замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Значення такого поділу. Особливості кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення. Відмінність замаху на кримінальне правопорушення від готування до кримінального правопорушення та від закінченого кримінального правопорушення. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення. Підстава кримінальної відповідальності за незакінчене кримінальне правопорушення, тобто за готування і замах на кримінальне правопорушення. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні. Поняття та ознаки добровільної відмови. Кримінально-правові наслідки добровільної відмови від закінчення кримінального правопорушення. Дійове каяття в здійсненні кримінального правопорушення. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття.

10. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні. Визначення поняття співучасті у кримінальному правопорушенні в чинному КК України. Спірні питання щодо співучасті у кримінальному правопорушенні у науці кримінального права. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Підстави кримінальної відповідальності за співучасть у кримінальному правопорушенні. Види співучасників кримінального правопорушення за чинним КК України. Кримінально-правова характеристика

кримінально-протиправної діяльності виконавця, організатора, підбурювача і пособника. Межі кримінальної відповідальності співучасників кримінального правопорушення. Форми співучасті у вчиненні кримінального правопорушення. Питання про форми співучасті в науці кримінального права. Співвиконавство і співучасть з розподілом ролей як форми співучасті у кримінальному правопорушенні. Кримінально-правова характеристика форм співучасті у кримінальному правопорушенні, передбачених у ст. 28 КК України – група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група, злочинна організація; проблеми їх розмежування. Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті. Кримінальна відповідальність співучасників та організаторів і учасників організованих груп і злочинних організацій. Спеціальні питання відповідальності співучасників. Співучасть у вчиненні кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Експес виконавця. Види експесу виконавця. Кваліфікація дій співучасників при експесі виконавця, невдалому підбурюванні або пособництві. Особливості добровільної відмови при співучасті у вчиненні кримінального правопорушення. Причетність до вчинення кримінального правопорушення. Поняття причетності до кримінального правопорушення та підстави кримінальної відповідальності за неї. Види причетності: заздалегідь не обіцяне приховування кримінального правопорушення; заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, добутого злочинним шляхом; потурання кримінальному правопорушенню: неповідомлення про кримінальне правопорушення. Відмінність причетності до вчинення кримінального правопорушення від співучасті. Сучасні тенденції кримінально-правового регулювання окремих форм причетності до кримінального правопорушення.

11. Множинність кримінальних правопорушень

Поняття множинності кримінальних правопорушень в кримінальному праві. Юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень. Відмежування множинності від одиничного кримінального правопорушення: триваючих, продовжуваних, складених. Повторність кримінальних правопорушень. Специфічні ознаки повторності кримінальних правопорушень. Відображення повторності кримінальних правопорушень у чинному КК України. Види повторності. Кримінально-правове значення повторності кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень. Специфічні ознаки сукупності кримінальних правопорушень. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна, реальна. Відмінність сукупності від конкуренції норм. Кримінально-правове значення сукупності кримінальних правопорушень. Рецидив кримінальних правопорушень. Специфічні ознаки рецидиву кримінальних правопорушень. Відображення рецидиву кримінального правопорушення в чинному КК України. Види рецидиву: загальний і спеціальний, простий і складний. Значення рецидиву для кваліфікації кримінального правопорушення і для призначення покарання.

12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Проблеми класифікації цих обставин в науці кримінального права. Необхідна оборона як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння: поняття, ознаки, умови правомірності. Характеристика та ознаки посягання як підстави для оборони. Ознаки захисту при необхідній обороні. Перевищення меж необхідної оборони. Уявна оборона: поняття та вплив на кваліфікацію. Провокація оборони. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння: поняття, ознаки та умови правомірності. Відмінність від необхідної оборони. Поняття перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Крайня необхідність як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння: поняття, ознаки, умови правомірності. Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони. Перевищення меж крайньої необхідності, проблеми відповідальності за порушення умов

правомірності спричинення шкоди в стані крайньої необхідності. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння. Вирішення питання про кримінальну відповідальність при фізичному примусі, а також при психічному примусі. Виконання наказу або розпорядження як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння. Поняття і ознаки законного наказу. Поняття явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Проблеми відповідальності особи, яка віддала явно кримінально протиправний наказ або розпорядження, і особи, яка виконала такий наказ. Діяння, пов'язане з ризиком. Поняття виправданого ризику, його підстави та ознаки. Види ризику у науці кримінального права. Умови, за яких ризик не визнається виправданим. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально-протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Поняття суб'єкта заподіяння шкоди. Відповідальність при перевищенні меж заподіяння шкоди.

13. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Юридична природа та соціально-правові передумови існування інституту звільнення від кримінальної відповідальності в сучасному кримінальному праві. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності за чинним КК України. Загальна характеристика та особливості звільнення від кримінальної відповідальності: звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки; звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності; спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені в Особливій частині Кримінального кодексу України.

14. Покарання та його види

Поняття покарання. Ознаки та суть покарання. Покарання в системі заходів кримінально-правового впливу. Проблеми визначення поняття покарання в кримінальному праві. Мета покарання. Спірні питання визначення мети покарання в науці кримінального права. Поняття спеціальної та загальної превенції як складових мети покарання. Система покарань. Поняття та основні ознаки (характеристики) системи покарань за чинним КК України. Основні, додаткові покарання, покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові. Види покарань за чинним КК України. Штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю; пробаційний нагляд; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі.

15. Призначення покарання

Принципи призначення покарання: законність покарання, гуманність покарання, індивідуалізація покарання. Загальні засади призначення покарання, їх юридична природа та загальний зміст. Призначення покарання в межах, встановлених статтею закону, яка передбачає відповідальність за вчинений кримінальний правопорушення. Дотримання при призначенні покарання положень Загальної частини КК України. Врахування при призначенні покарання ступеню тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особи винного та обставин справи, що пом'якшують та обтяжують відповідальність. Роль правосвідомості суду (судді) при призначенні покарання. Поняття обставин, які пом'якшують і обтяжують покарання. Призначення покарання за незакінчений кримінальний правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті. Призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом. Підстави

застосування ст. 69 КК та види призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Законодавчі системи призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень у кримінальному законі України. Межі остаточного покарання, що призначається за сукупністю кримінальних правопорушень. Умови, порядок та принципи призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, за які особа засуджується одним вироком. Особливості призначення покарання при вчиненні кількох кримінальних правопорушень, за які особа засуджується кількома вирокami. Призначення покарання за сукупністю вироків. Умови, порядок та принципи призначення покарання за кількома вирокami. Межі остаточного покарання, що призначаються за кількома вирокami. Особливості та порядок призначення покарання особі, яка засуджується за сукупністю кримінальних правопорушень та за кількома вирокami одночасно.

16. Звільнення від покарання та його відбування

Загальні підстави звільнення від покарання. Поняття звільнення від покарання. Юридична природа інституту звільнення від покарання. Підстави звільнення від покарання за чинним КК України: звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності; звільнення від відбування покарання з випробуванням; звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років; звільнення від відбування покарання у зв'язку з закінченням строків давності виконання обвинувального вироку; умовно-дострокове звільнення від відбування покарання; заміна невідбутої частини покарання більш м'яким; звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; звільнення від відбування покарання за хворобою; амністія і помилування. Поняття амністії та її значення. Види амністії: повна і часткова. Правові наслідки амністії. Поняття та правові наслідки помилування. Відмінність помилування від амністії.

17. Судимість

Поняття судимості. Судимість як негативний правовий статус особи. Зміст поняття судимості. Кримінально-правові наслідки та загально правові наслідки судимості. Погашення судимості, поняття та умови. Диференційовані строки погашення судимості залежно від виду і строку покарання, відбутого винним. Строки погашення судимості. Зняття судимості.

18. Інші заходи кримінально-правового характеру

Поняття примусових заходів медичного характеру. Підстава та мета застосування примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких можуть бути застосовані судом примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Вичерпний перелік примусових заходів медичного характеру, передбачений у ст.94 КК України. Примусове лікування. Поняття та підстави застосування. Спеціальна конфіскація. Випадки спеціальної конфіскації. Обмежувальні заходи.

19. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Види заходів Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності. Поняття, види та особливості застосування примусових заходів виховного характеру. Види покарань, що застосовуються до неповнолітнього і особливості їх призначення. Основні види покарання: штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

21. Кримінально-правова охорона прав та свобод особи в Україні

Кримінально-правова охорона життя особи в Україні. Види кримінальних правопорушень проти життя особи. Поняття, ознаки та види вбивства. Умисне вбивство. Поняття та види. Умисне вбивство без кваліфікуючих і пом'якшуючих ознак. Умисне вбивство за наявності кваліфікуючих ознак. Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах, його види. Кримінально-правова охорона здоров'я особи в Україні. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я особи та їхні види. Тілесні uszkodження. Поняття, ознаки та види тілесних uszkodжень. Патолого-анатомічний та економічний критерії ступеня тяжкості тілесного uszkodження. Умисне тяжке тілесне uszkodження. Умисне середньої тяжкості тілесне uszkodження. Умисне легке тілесне uszkodження. Кримінально-правова охорона безпеки особи в Україні. Загальна характеристика кримінальних правопорушень, що посягають на безпеку особи в Україні. Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Кримінально-правова охорона особистої свободи в Україні. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Захоплення заручників. Підміна чужої дитини. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Експлуатація дітей. Незаконне поміщення в психіатричний заклад. Кримінально-правова охорона статевої свободи та статевої недоторканості особи. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості. Зґвалтування. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Розбещення неповнолітніх. Кримінально-правова охорона прав та свобод особи в Україні. Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Родовий об'єкт, значення його охорони.

22. Кримінально-правова охорона власності, господарської діяльності та довкілля в Україні

Кримінально-правова охорона власності в Україні. Поняття і загальні ознаки кримінальних правопорушень проти власності. Об'єкт кримінальних правопорушень проти власності. Майно як предмет кримінальних правопорушень проти власності. Його ознаки: фізична, юридична, економічна. Поняття та загальна характеристика розкрадання чужого майна. Загальні кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки корисливих кримінальних правопорушень, які містять ознаки розкрадання. Способи (форми) розкрадання. Види розкрадання. Крадіжка. Грабіж. Розбій. Вимагання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Кримінально-правова охорона господарської діяльності в Україні. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Співвідношення понять «господарська діяльність» та «підприємницька діяльність». Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Контрабанда. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ухилення від сплати податків, зборів, інших платежів. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Кримінально-правова охорона довкілля. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти довкілля. Родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти довкілля. Предмет кримінальних правопорушень проти довкілля. Незаконне полювання.

23. Кримінально-правова охорона громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту

Кримінально-правова охорона громадської безпеки в Україні. Громадська безпека як родовий об'єкт, його поняття, значення охорони. Специфіка об'єктивної та суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Система та види кримінальних правопорушень проти суспільної безпеки. Кримінальна відповідальність за створення та діяльність злочинних організацій в Україні (створення злочинних організацій; сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх кримінально протиправної діяльності; бандитизм; створення терористичної групи чи терористичної організації; створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань). Кримінальна відповідальність за терористичну діяльність в Україні (терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації). Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Кримінально-правова охорона безпеки виробництва в Україні. Поняття та система кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. Родовий об'єкт. Зміст поняття «безпека виробництва». Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК). Кримінально-правова охорона безпеки руху та експлуатації транспорту в Україні. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Безпека руху та експлуатація транспорту як родовий об'єкт, його поняття, значення охорони. Специфіка об'єктивної та суб'єктивної сторін кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, система та види останніх. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Поняття транспортного засобу. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в Україні. Поняття, загальна характеристика, система та види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Громадський порядок і моральність як родовий об'єкт цих кримінальних правопорушень, особливості їхніх об'єктивних та суб'єктивних ознак. Хуліганство. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки хуліганства. Специфіка кваліфікації цього кримінального правопорушення. Втягнення неповнолітніх у кримінально протиправну діяльність. Кримінально-правова охорона здоров'я населення в Україні. Поняття, характеристика і види кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. Родовий об'єкт цієї групи посягань. Система кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. Поняття наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

24. Кримінально-правова охорона національної та міжнародної безпеки в Україні

Кримінально-правова охорона основ національної безпеки України. Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України. Родовий об'єкт кримінальних правопорушень. Кримінально-правова охорона основ міжнародної безпеки. Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, відмінність від кримінальних правопорушень міжнародного характеру. Їх суспільна небезпечність.

25. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство.

Кримінальні правопорушення проти моральності. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Жорстоке поводження з тваринами. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Створення або утримання місць розпусти і звідництва. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у кримінально протиправну діяльність. Проблеми вдосконалення законодавства про кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

26. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Поняття, характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Незаконного введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Поняття схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Поняття організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів або їх аналогів. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Кримінальні правопорушення, що посягають на встановлений порядок, спрямований на попередження, виникнення та поширення епідемії. Поняття порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Поняття заготівлі, перероблення або збування радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Проблемні питання щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

27. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Поняття, характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку зберігання таємниці чи конфіденційної інформації. Розголошення державної таємниці. Втрата документів, що містять державну таємницю. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку перетинання державного кордону, міжнародних польотів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Порушення правил міжнародних польотів. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку формування Збройних сил України. Ухилення від призову на строкову військову службу. Ухилення від призову за мобілізацією. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Проблеми вдосконалення кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

28. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань, окремих громадян, пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів чи з перешкоджанням їх діяльності. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Втручання у діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Втручання у діяльність державного діяча. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Потерпілий від цього кримінального правопорушення. Зміст юридичної конструкції «у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків». Погроза або насильство щодо державного або громадського діяча. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Наруга над державними символами. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Умисне пошкодження ліній зв'язку.

29. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Співвідношення понять «службова особа» та «посадова особа». Поняття службової особи. Зловживання владою або службовим становищем. Службове підроблення. Службова недбалість. Незаконне збагачення. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Проблеми удосконалення нормативно-правових норм, що встановлюють відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

30. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Кримінальні правопорушення, що посягають на відносини, що забезпечують реалізацію конституційних принципів діяльності органів розслідування, прокуратури і суду. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Порушення права на захист. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Кримінальні правопорушення, що посягають на відносини, що забезпечують особисту безпеку, честі та гідність осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо осіб, взятих під захист. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.

Кримінальні правопорушення, що посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та висновків у справі. Примушування давати показання. Втручання в діяльність судових органів. Завідомо неправдиве повідомлення про

вчинення кримінального правопорушення. Завідомо неправдиве показання. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від викладення покладених на них обов'язків. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Втручання в діяльність захисника чи представника особи.

Кримінальні правопорушення, що посягають на відносини, що забезпечують своєчасне присічення та розкриття кримінальних правопорушень. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Приховування кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, що посягають на відносини, що забезпечують виконання вироку (рішення) і призначеного до відбування покарання. Невиконання судового рішення. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Порушення правил адміністративного нагляду.

Проблеми вдосконалення законодавства про кримінальні правопорушення проти правосуддя.

31. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Поняття, загальна характеристика й види військових кримінальних правопорушень. Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі. Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби. Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації військової техніки. Кримінальні правопорушення проти порядку несення окремих видів військової служби. Кримінальні правопорушення проти порядку збереження військової таємниці. Кримінальні правопорушення проти авторитету і правомірної діяльності військових формувань і правоохоронних органів. Кримінальні правопорушення проти порядку ведення бойових дій, вимог законів і звичаїв війни.

Список рекомендованих джерел та літератури:

1. Акімов М.О., Мостепанюк Л.О., Савченко А.В. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина: збірник задач. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2018. 101 с.
2. Акімов М.О., Савченко А.В., Шармар О.М. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: збірник задач. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2018. 108 с.
3. Албул С.В., Бабенко А.М., Гритенко О.А. та ін. Кримінальне правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення: коментар до Розділу XIII Кримінального кодексу України. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2018. 110 с.
4. Албул С.В., Конопельський В.Я., Меркулова О.В. та ін. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2017. 430 с.
5. Андрейченко С.С., Зелінська Н.А., Коваль Д.О. та ін. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.
6. Анісімов Г.М., Володіна О.О., Зінченко І.О., Панов М.І. та ін. Кваліфікація кримінальних правопорушень: навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене та виправлене. Харків: Право, 2017. 360 с.

7. Антипов В.В., Антипов В.І. Кримінально-правова кваліфікація: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 120 с.
8. Антипов В.В., Антипов В.І., Топчій В.В. та ін. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.
9. Антипов В.І., Топчій В.В. Кримінально-правова кваліфікація посягань на виборчі та референдні права: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 116 с.
10. Арманов М.Г., Книженко О.О., Ярмиш Н.М. та ін. Проблеми кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. 392 с.
11. Балабко В.В. Кримінальне правопорушення проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.
12. Бандурка І.О., Литвинов О.М. Захист дитинства в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади: монографія. Харків: Золота миля, 2017. 432 с.
13. Баулін О.В. Кримінальне право України: навчальний посібник. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ: Правова Єдність, 2018. 98 с.
14. Берзин П.С. Харьковская школа уголовного права (1804–1919 годы): историко-правовое исследование: в 3-х томах. Том 1. Общая характеристика. Научная школа уголовного права в деятельности преподавателей Императорского Харьковского университета (1804–1834 годы): монография. Киев: ВД «Дакор», 2018. 684 с.
15. Берзин П.С. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 3-х томах. Т. 1.: Загальні засади. 2-ге видання, виправлене та доповнене. Київ: ВД «Дакор», 2019. 562 с.
16. Бесчастний В.М., Джужа О.М., Назимко Є.С. та ін. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Київ: ВД «Дакор», 2018. 386 с.
17. Борисов В.І. Вибрані твори / укладачі: Базелюк В.В., Гізімчук С.В., Демидова Л.М. та ін. Харків: Право, 2018. 784 с.
18. Борисов В.І., Демидова Л.М., Тацій В.Я. та ін. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія. Харків: Право, 2017. 400 с.
19. Боровик А.В. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення: монографія. Луцьк: Волинь-Поліграф, 2017. 248 с.
20. Важна К.А. Концепція кримінальної відповідальності держави: можливість реалізації в сучасному міжнародному праві: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 292 с.
21. Васильєв А.А., Житний О.О., Мухамеджанова А.Р. Насильство над населенням у районі воєнних дій: кримінально-правовий аналіз та кваліфікація: монографія. Харків: Константа, 2017. 236 с.
22. Ведмідський О.В., Примаченко В.Ф., Шаблистий В.В. та ін. Практикум з кримінального права України (Загальна частина): навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 352 с.
23. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кримінальне право. 2017. 1064 с.
24. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид.6-те, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2020. 360 с.
25. Вереша Р.В. Вчення про суб'єктивну сторону кримінального правопорушення: монографія. Київ: Алерта, 2018. 1106 с.
26. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Конспект лекцій: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2019. 362 с.

27. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник. 5-те вид., перероб. та допов. Київ: Алерта, 2018. 360 с.
28. Вереша Р.В. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві: навчальне видання. Київ: Алерта, 2019. 290 с.
29. Вереша Р.В. Проблеми суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: монографія. Київ: Алерта, 2018. 432 с.
30. Вереша Р.В. Суб'єктивний елемент кримінального правопорушення: бібліографія. Київ: Алерта, 2018. 110 с.
31. Вереша Р.В. Теоретико-прикладні аспекти суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: монографія. Київ: Алерта, 2017. 568 с.
32. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за створення кримінальне правопорушеннямих об'єднань та участь у них: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
33. Волинець Р.А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 452 с.
34. Воробей П.А., Колб О.Г., Савченко А.В. та ін. Кримінально-правова охорона соціального та пенсійного страхування: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 154 с.
35. Галемін О.А., Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.
36. Гаркуша А.Г., Лень В.В. Побой і мордування у кримінальному праві та законодавстві: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 129 с.
37. Горох О.П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2019. 676 с.
38. Грищук В.К., Пасека О.Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародний досвід та основні теоретичні підходи: науково-практичний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 296 с.
39. Гузоватий О.І., Титаренко О.О. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні та деяких зарубіжних країнах: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 260 с.
40. Денисов С.Ф. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах. Чернігів: Академія ДПтС, 2018. 380 с.
41. Денисов С.Ф. Нове кримінальне та кримінально-виконавче законодавство України. Чернігів: Академія ДПтС, 2018. 261 с.
42. Державний екзамєн з кримінального права у питаннях та відповідях: навчальний посібник / укладачі: Плужнік О.І., Конопельський В.Я., Гритенко О.А., Луріс В.Г. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2018. 270 с.
43. Джужа О.М., Савченко А.В., Черней В.В. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
44. Довідник про автореферати дисертацій з проблем кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, що знаходяться у фондах Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського / автори-укладачі: Денисов С.Ф., Мартиненко А.О. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2017. 392 с.
45. Дудоров О.О. Кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практичний poradник. Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідорєнка, 2018. 92 с.

46. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
47. Дудоров О.О., Карчевський М.В., Хавронюк М.І. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Кримінальне правопорушення проти власності. Київ: ВД «Дакор», 2017. 448 с.
48. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Кримінально-правова кваліфікація незаконної порубки лісу: практичний посібник. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2017. 213 с.
49. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). Київ: Ваіте, 2019. 288 с.
50. Дьомін Ю.М., Галунько В.В., Лошицький М.В. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Станом на 05.02.2019 р. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2019. 792 с.
51. Ємельянов В.П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про кримінальне правопорушення: науково-практичний посібник. Харків: Право, 2018. 142 с.
52. Єрмак О.В., Куц В.М. Конфіскація як засіб кримінально-правового реагування: монографія. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2018. 232 с.
53. Житний О.О., Литвинов О.М., Харченко В.Б. та ін. Кваліфікація кримінальне правопорушення в у діяльності Національної поліції України: навчальний посібник. Харків: ХНУВС, 2017. 448 с.
54. Житний О.О., Ральченко І.М. Кримінальна відповідальність за кримінальне правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (національно-правовий вимір): монографія. Харків: ТОВ «В деле», 2017. 256 с.
55. Збірник постанов пленуму, інформаційних листів, узагальнень і роз'яснень ВСУ та ВССУ з кримінальних справ (1973–2017 роки) / упорядник: Ткачук О.М. Харків: Право, 2018. 616 с.
56. Зінченко І.О. Кваліфікація кримінальне правопорушення в при їх множинності та конкуренції кримінально-правових норм: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 114 с.
57. Калініченко Ю.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення: монографія. Харків: Право, 2018. 256 с.
58. Кваліфікація окремих кримінальне правопорушення в у сфері економіки: практичний посібник / автори-укладачі: Бабанін С.В., Кисельов І.О., Лисенко В.О. та ін. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 124 с.
59. Кисельов І.О., Лисенко В.О., Шаблистий В.В. та ін. Словник основних кримінально-правових термінів. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 388 с.
60. Клименко О.А., Савченко А.В. Шахрайство у сфері надання туристичних послуг в Україні: кримінально-правова характеристика та запобігання: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2018. 226 с.
61. Коваленко І.А. Фальсифікація та обіг фальсифікованих лікарських засобів: кримінально-правове дослідження: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 232 с.
62. Колос О.В. Повторність кримінальне правопорушення в у кримінальному праві України: монографія. Ірпінь: УДФСУ, 2018. 304 с.
63. Комаров О.Д., Рубашенко М.А., Тютюгін В.І. Кримінальне право України. Загальна частина: посібник для підготовки до заліків та іспитів. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 224 с.

64. Комаров О.Д., Рубашенко М.А., Тютюгін В.І. Кримінальне право України. Особлива частина: посібник для підготовки до заліків та іспитів. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 174 с.
65. Корабель М.Г., Шинкарьов Ю.В. Конфіскація майна як вид кримінального покарання: монографія. Харків: Право, 2018. 176 с.
66. Корнієнко М.В., Плужник О.І., Шелехов А.О. Кримінальне правопорушення проти громадського порядку та громадської безпеки: хрестоматія. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2017. 349 с.
67. Кузнецов В.В., Семчук Н.О., Чабанюк В.Д. Кримінально-правова охорона моральності неповнолітніх: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2017. 276 с.
68. Куц В.М., Сотніченко В.С. Юридична особа як об'єкт застосування кримінально-правових заходів: монографія. Київ: Національна академія прокуратури України, 2017. 250 с.
69. Куцевич М.П. Концептуальні засади захисту трудових прав працівника засобами кримінального права в Україні: монографія. Харків. Константа, 2018. 460 с.
70. Кушпін А.В., Кушпін В.П., Цилюрик І.І. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 444 с.
71. Лащук Н.Р. Кримінально-правова оцінка використання захисних засобів, що вражають автономно: монографія. Львів: Видавництво «БОНА», 2018. 254 с.
72. Литвинов О. М. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посібник. Харків: Право, 2020. 656 с.
73. Литвинов О.М., Лошицький М.В., Олефір О.І. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 528 с.
74. Литвинов О.М., Митрофанов І.І. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності: монографія. Харків: Золота миля, 2017. 180 с.
75. Литвинов О.М., Фоменко М.В. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (ст. 170 КК України): монографія. Харків: Константа, 2018. 228 с.
76. Лінов В.М., Митрофанов І.І. Кримінальне правопорушення проти здоров'я людини: навчальний посібник. Кременчук: Видавець «ПП Щербатих О.В.», 2017. 328 с.
77. Лосич С.В., Назимко Є.С., Пилипенко Д.О., Пономарьова Т.І. Безумовне звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному праві України: монографія. Харків: НікаНова, 2017. 188 с.
78. Луценко Ю.В., Микитчик О.В., Нескромний Д.А. та ін. Звільнення від кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, підслідні органам безпеки: кримінально-правові та кримінальні процесуальні аспекти: навчальний посібник. Харків: Право, 2018. 160 с.
79. Марисюк К.Б., Ортинський В.Л., Ступник Я.В. Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 424 с.
80. Мельник М.І., Навроцький В.О., Хавронюк М.І. та ін. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 11-те видання, перероблене та доповнене. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
81. Мирошніченко Н.А., Стрельцов Є.Л. Сучасне кримінальне право: наукові нариси: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 488 с.
82. Митрофанов І.І. Актуальні проблеми регулювання відповідальності у кримінальному праві: монографія. Одеса: Видавництво «Фенікс», 2017. 450 с.
83. Митрофанов І.І., Стрельцов Є.Л. Кримінально-правове забезпечення охорони законної професійної діяльності журналіста: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 302 с.

84. Михайленко Д.Г. Протидія корупційним кримінальним правопорушенням засобами кримінального права: концептуальні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 582 с.
85. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України: монографія. Харків: Право, 2017. 272 с.
86. Назимко Є.С. Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 336 с.
87. Назимко Є.С., Пилипенко Є.О. Залишення в небезпеці: кримінально-правовий аспект: монографія. Харків: Колегіум, 2017. 244 с.
88. Назимко Є.С., Пономарьова Т.І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України та Польщі: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 212 с.
89. Невідома Н.В. Вчинення кримінального правопорушення організованою групою: монографія. Харків: Право, 2017. 224 с.
90. Панов М.І. Проблеми методології науки кримінального права: вибрані наукові праці / укладачі: Анісімов Г.М., Гальцова В.В. Харків: Право, 2018. 472 с.
91. Пащенко О.О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність. Харків: Юрайт, 2018. 446 с.
92. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України: укладачі: Горох О.П., Музика А.А. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 524 с.
93. Савченко А.В. Кримінальна відповідальність за катування в Україні та зарубіжних країнах: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 240 с.
94. Савченко А.В., Семенюк О.О., Слабченко О.А., Смаглюк О.В. Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 164 с.
95. Словник Загальної частини кримінального права України / Автори-упорядники: Денисов С.Ф., Пузиревський М.В. Чернігів: Видавництво «Десна Поліграф», 2018. 536 с.
96. Сухонос В. В., Білоконь Р.М. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник. Суми: Університетська книга, 2020. 672 с.
97. Сухонос В.В., Сухонос В.В. (мол.). Склад кримінального правопорушення: закон, теорія та практика: монографія. Суми: Університетська книга, 2018. 200 с.
98. Тавлуй О.В. Кримінально-правова характеристика незаконних дій щодо усиновлення та інших форм сімейного виховання: монографія. Одеса: Юридична література, 2018. 200 с.
99. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Борисов В.І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків : Право, 2020. 584 с.
100. Тацій В.Я., Тютюгін В.І., Борисов В.І. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. Харків : Право, 2020. 768 с.
101. Тихий В.П. Вибрані праці з конституційного і кримінального права / упорядники: Сарнавський О.М., Яковлев А.А. Харків: Право, 2017. 848 с.
102. Ткаченко А.В., Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань: монографія. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 152 с.
103. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.
104. Федорчук І.М. Обставини, які обтяжують покарання за кримінальним правом України: монографія. Львів: ЛДУВС, 2017. 240 с.
105. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. 3-тє вид., переробл. і допов. Одеса: Фенікс, 2018. 394 с.

106. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ: ВД «Дакор», 2020. 266 с.
107. Харитонов С.О. Кримінальна відповідальність за військові кримінальне правопорушення за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018. 328 с.
108. Храмцов О.М. Насильство як категорія Загальної частини кримінального права України (теорія, практика, зарубіжний досвід): монографія. Харків: Колегіум, 2017. 260 с.
109. Чуб І.М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця: монографія. Харків: Право, 2017. 232 с.
110. Чуваков О.А. Кримінальне правопорушення проти основ національної безпеки України: проблеми кримінально-правової теорії і практики: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 362 с.
111. Шуп'яна М.Ю. Система покарань за австрійським кримінальним кодексом 1852 року та практика їх застосування у Східній Галичині: монографія. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2017. 252 с.

Тема 6. Науково-практичні засади кримінології

1. Поняття, предмет, система та завдання кримінології

Поняття кримінології. Кримінологія як загальнотеоретична соціально-правова наука та навчальна дисципліна. Походження назви науки. Предмет кримінології. Загальна характеристика предмета кримінології. Чотири блока проблем, що входять до предмету кримінології: злочинність, особа злочинця, причини та умови злочинності, запобігання злочинності. Їх стисла характеристика. Кримінологія – міждисциплінарна галузь знань. Місце кримінології в системі юридичних та інших наук. Взаємодія кримінології з кримінальним правом та іншими науками кримінально-правового циклу: кримінальним процесом, криміналістикою, кримінально-виконавчим правом. Використання у кримінології даних кримінально-правової статистики. Зв'язок кримінології з іншими юридичними науками: цивільним правом, сімейним, адміністративним, трудовим. Співвідношення кримінології із суспільними та природничими науками: з економікою, соціологією, демографією, психологією, географією та іншими. Система кримінології. Загальна та Особлива частини кримінології. Загальнотеоретичні, початкові для науки та практики проблеми, що включені до Загальної частини. Особлива частина – кримінологічна характеристика видів кримінальних правопорушень, що виділяються за змістом злочинних дій або за особливостями контингенту злочинців. Завдання та функції кримінології. Аналітична, прогностична, експертна, міжнародна та інші.

2. Історія кримінології та кримінологічних концепцій

Періодизація історії кримінології. Наукове усвідомлення проблеми злочинності та боротьби з нею з другої половини XVIIIст., виникнення науки про злочинність. Три періоди в розвитку кримінології: класичний, позитивістський, сучасний. Стисла характеристика класичного періоду. Ч. Беккарія та І. Бентам як визначні представники класичної кримінології. Позитивістський період. Філософія позитивізму як основа кримінологічних учень позитивістського періоду. Позитивістська кримінологія розвивається у двох основних напрямках: біологічному та соціологічному. Біологічний напрямок – антропологічна (туринська) школа. Основоположник – Ч. Ломброзо.

Соціологічний напрямок використовує в якості ідейної основи соціологію О.Конта. Ідея соціальної обумовленості злочинної поведінки. Кримінологічні ідеї класичної школи кримінального права. Книга Ч. Беккарія «Про злочини та покарання». Ідеї туринської школи. Робота Ч. Ломброзо «Злочинна людина». Класифікація злочинців по Ч. Ломброзо. Теорія соціальної дезорганізації. Ідеї Е. Дюркгейма. Теорія

диференційованого зв'язку. «Принципи кримінології» Е. Сатерленда. Соціальна психологія як основа даної теорії. Психологічні підходи. Акцент на особі злочинця. Р. Гарофало. Теорія небезпечного стану. Книга Р. Гарофало «Критерії небезпечного стану». Основні положення теорії небезпечного стану. Вітчизняна кримінологія у період до 1917 р., та в радянську добу. Кримінологія у сучасній Україні.

3. Методологія кримінології. Методика кримінологічних досліджень

Матеріалізм як методологічна основа вітчизняної кримінології. Застосування положень матеріалізму до вивчення злочинності, її причин та умов, особи злочинця. Побудова кримінологічних теорій вітчизняної кримінології у відповідності з матеріалістичним розумінням історії. Закони та категорії філософії, які кримінологія використовує з метою наукового аналізу: необхідність і випадковість, причина і умова, сутність і явище та інші. Поняття методики кримінологічних досліджень. Комплексність методики кримінологічних досліджень, що визначається міждисциплінарністю кримінології. Поєднання соціологічних та правових методів – характерна особливість методики кримінологічних досліджень. Стадії кримінологічного дослідження. Програма кримінологічного дослідження. Форма та зміст програми, її розділи. Мета та завдання дослідження. Система методів кримінологічних досліджень. Анкетний метод. Переваги та недоліки анкетного методу як найбільш поширеного у кримінологічних дослідженнях. Види анкет. Вимоги, які ставляться до формулювання питань та до їх розташування. Види питань, що ставляться у анкеті. Організація проведення анкетного опитування. Процедура узагальнення анкет. Оцінка результатів анкетного опитування, інтерв'ю. Основні методичні вимоги до проведення інтерв'ю. Показники результативності інтерв'ю. Мета використання у кримінологічних дослідженнях експертних оцінок – думок, що висловлюються по певним питанням, групою спеціально підібраних експертів з числа осіб, що добре знають досліджувану проблему. Спостереження як безпосереднє сприйняття самим дослідником і пряме реєстрування ним фактів, що стосуються об'єктів, які досліджуються. Види спостереження. Завдання та певна обмеженість використання цього методу в кримінологічних дослідженнях. Психологічні методи в кримінологічних дослідженнях. Психологічні тести як діагностичні методики вивчення особи правопорушників. Соціометрія. Основні завдання використання статистичних методів в кримінології. Види статистичних спостережень. Аналіз статистичних даних про злочинність, показники злочинності. Поняття документального методу.

4. Злочинність, її прояви та показники вимірювання

Поняття злочинності, її кримінологічні ознаки. Уявлення про злочинність як про один із видів поведінки, що відхиляється від норми. Співвідношення злочинності і кримінального правопорушення. Основні якісно-кількісні показники злочинності: стан (рівень) злочинності, структура злочинності, динаміка злочинності. Поняття рівня злочинності. Показники вимірювання рівня злочинності. Індекс (або коефіцієнт) злочинності. Значення цього показника при вивченні злочинності. Компоненти рівня злочинності (дані про кримінальні правопорушення). Поняття латентної злочинності. Причини латентності злочинності, методи її виявлення. Рівень латентності окремих видів кримінальних правопорушень: високолатентні та низьколатентні кримінальні правопорушення.

Поняття структури злочинності. Значення дослідження структури злочинності. Основні показники структури злочинності: співвідношення категорій кримінальних правопорушень за їх тяжкістю; співвідношення умисних та необережних кримінальних правопорушень; співвідношення найбільш поширених кримінальних правопорушень та інші показники. Територіальна неоднаковість злочинності. Особливості якісних та кількісних відмінностей, закономірності та причини, що їх викликають. Злочинність села та міста, географія злочинності. Поняття динаміки злочинності. Науково–практична мета аналізу динаміки злочинності. Соціальні та правові явища, що впливають на рівень,

структуру та динаміку злочинності – економічні, історичні, політичні умови життя суспільства, зміни в кримінальному законодавстві. «Ціна» злочинності.

5. Детермінація злочинності

Причини та умови злочинності як один із чотирьох блоків проблем, що входять до предмету кримінології. Методологічна база вивчення причин та умов злочинності. Філософські положення щодо причинного зв'язку. Вчення про детермінізм як сукупність та взаємодію причин та умов. Поняття детермінанти явища в філософії. Поняття криміногенної детермінанти. Поняття причинності – однієї із форм детермінації як об'єктивного зв'язку між явищами, одне з яких (причина) породжує інше (наслідок). Різноманітність зв'язків між явищами природи і суспільства. Відмінність причинного зв'язку від інших видів зв'язку – зв'язку в часі, в просторі, функціонального, системно-структурного, зв'язку станів та інших. Складний, ієрархічний характер причинного зв'язку. Генетичний характер причинного зв'язку – причина викликає наслідок. Зумовлювання як вид детермінації. Системний підхід до дослідження причин та умов злочинності. Причини та умови злочинності. Кримінологічне значення виявлення причин та умов злочинності. Класифікація причин у філософській літературі. Класифікація причин та умов злочинності. Умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі.

6. Механізм злочинної поведінки. Віктимологія

Поняття причин та умов конкретного кримінального правопорушення. Причини конкретного кримінального правопорушення як індивідуальне виявлення загального – причин, що детермінують злочинність у цілому. Співвідношення поняття «злочинна поведінка» із поняттям «кримінальне правопорушення», що зафіксовано в законі. Вчинення конкретного кримінального правопорушення як результат взаємодії негативних морально-психологічних властивостей особи, що склалися під впливом несприятливих умов формування індивіда, та зовнішніх об'єктивних обставин, що утворюють ситуацію кримінального правопорушення. Два джерела взаємодії особи із соціальною дійсністю при скоєнні конкретного кримінального правопорушення: рівень умов морального формування індивіда та рівень конкретної ситуації скоєння кримінального правопорушення.

Поняття механізму злочинної поведінки та його трьох основних етапів: мотивація скоєння кримінального правопорушення, планування злочинного діяння, виконання кримінального правопорушення і настання наслідків. Соціально-психологічний механізм скоєння конкретного кримінального правопорушення. Потреби особи, її життєві плани та інтереси, які при взаємодії із системою ціннісних орієнтацій породжують мотиви злочинної поведінки. Мотивація злочинної поведінки як невід'ємний її елемент. Класифікація мотивів злочинної поведінки. Конкретизація мотивації в прийнятті рішення щодо скоєння протиправного вчинку та реалізація цього рішення. Умови несприятливого формування особи та їх роль у скоєнні кримінального правопорушення. Сім'я. Обставини, що впливають на моральне формування особи в сім'ї. Недоліки виховної роботи школи в системі умов криміногенно-несприятливого формування особи. Криміногенний вплив на особу негативного побутового, виробничого, дозвільного середовища спілкування. Поняття та роль конкретної життєвої ситуації в формуванні та реалізації наміру скоїти кримінальне правопорушення. Ситуація кримінального правопорушення – особлива сфера взаємодії особи із соціальним середовищем, де можливість особи скоїти кримінальне правопорушення реалізується у дійсність. Елементи та класифікація криміногенних ситуацій. Кримінологічна віктимологія – учення про потерпілого та його поведінку. Індивідуальний рівень вивчення віктимологією потерпілого як фактору, що впливає на появу та розвиток наміру майбутнього злочинця скоїти кримінальне правопорушення. Види поведінки потерпілого. Віктимність як сукупність властивостей особи та

соціального статусу потерпілого. Класифікація потерпілих. Значення видів віктимної поведінки.

7. Особа злочинця

Особа злочинця як необхідний елемент аналізу злочинності. Поняття особи злочинця як основної ланки механізму злочинної поведінки, як сукупності властивостей, ознак, зв'язків, відносин, що характеризують особу, що скоїла кримінальне правопорушення, та впливають на її злочинну поведінку. Завдання та значення вивчення особи злочинця. Співвідношення поняття особи злочинця із суміжними поняттями (суб'єкт кримінального правопорушення, підсудний, засуджений). Проблема особи злочинця, її розробка різними кримінологічними школами. Поява книги Ч. Ломброзо «Злочинна людина» та її вплив на науку про злочинність. Загально-філософське поняття особи та його зв'язок з кримінологічним поняттям особи злочинця. Співвідношення поняття «особа» з поняттям «людина». Особа як система взаємопов'язаних рис, властивостей і якостей учасника і носія суспільних відносин. Рівні кримінологічного вивчення особи злочинця – індивідуальний, груповий, загально-соціальний. Аналіз розвитку особи людини, дослідження діалектичного зв'язку компонентів, що складають природу людини. Взаємодія особи злочинця із суспільними умовами її існування. Співвідношення соціального і біологічного в особі злочинця. Різні наукові точки зору на цю проблему. Взаємодія генетичної та соціальної програм та їх роль в індивідуальному розвитку особи. Вплив біологічних факторів на злочинну поведінку. Проблема фізичних та психічних аномалій, які впливають на поведінку людини. Розробка проблеми психічних аномалій у вітчизняній кримінології. Зв'язок між окремими видами психічних аномалій та окремими видами кримінальних правопорушень. Основні риси кримінологічної характеристики особи злочинця. Структура особи злочинця. Соціально-демографічна характеристика особи злочинця. Показники співвідношення осіб жіночої та чоловічої статі серед злочинців. Співвідношення різних вікових груп злочинців. Характеристика рівня освіти осіб, що скоїли кримінальне правопорушення. Сімейний стан та його зміна у осіб, що скоїли кримінальне правопорушення, вплив цього фактору на формування особових якостей. Характеристика особи злочинців за соціальним станом та родом занять.

Соціально-рольова характеристика особи злочинця. Система соціальних ролей злочинця. Характеристика ціннісних орієнтацій і мотиваційної сфери особи злочинця. Специфіка інтересів, відношення до основних видів соціальної діяльності. Деформація структури і змісту психології злочинця. Особливості злочинної мотивації. Типологія особи злочинця і класифікація злочинців. Критерії типології: а) за характером і змістом мотивації злочинної поведінки; б) за глибиною і стійкістю криміногенної мотивації та взаємопов'язаних з нею переконань, ціннісних орієнтацій. Практичне значення класифікації злочинців.

8. Запобігання злочинності. Прогнозування і планування боротьби зі злочинністю

Ідеї Ч. Беккарія про запобігання кримінального правопорушення. Система заходів впливу на злочинність. Кримінальна політика держави. Запобігання кримінальних правопорушень – пріоритетний напрямок у боротьбі із злочинністю. Поняття запобігання злочинності. Співвідношення понять «запобігання злочинності» і «профілактика злочинності». Запобігання злочинності як багаторівнева система державних та суспільних заходів, спрямованих на усунення, послаблення або нейтралізацію причин та умов злочинності. Загальна системна характеристика запобігання злочинності. Класифікація заходів запобігання злочинності і основні вимоги, що ставляться до них. Запобіжна діяльність загально-соціального і спеціально-кримінологічного характеру. Загальна, особлива та індивідуальна профілактика, що виділяється за обсягом та спрямованістю застосування запобіжних заходів у відповідності з рівнями злочинності. Види (етапи) індивідуальної профілактики. Основні

вимоги, що ставляться до запобіжних заходів – законність (правова забезпеченість), соціальна та економічна обґрунтованість, ефективність, системність. Правові основи запобігання злочинності. Кримінологічне поняття суб'єкта запобігання злочинності, види суб'єктів: спеціалізовані державні органи, спеціалізовані державно–суспільні органи, спеціалізовані суспільні органи, спеціалізовані організації комерційного характеру, неспеціалізовані органи та організації.

Поняття кримінологічного прогнозування. Цілі та завдання кримінологічного прогнозування. Види і терміни кримінологічного прогнозування (короткотермінові, середньо–термінові, довготермінові кримінологічні прогнозування). Засади прогнозування індивідуальної злочинної поведінки. Зв'язок прогнозування злочинності із плануванням запобігання злочинності.

Поняття методу кримінологічного прогнозування. Метод екстраполяції, його призначення. Метод моделювання. Метод експертних оцінок і його ознаки. Порівняльний метод. Поєднання методів як засіб підвищення точності кримінологічних передбачень. Організаційні принципи кримінологічного прогнозування.

Поняття планування боротьби зі злочинністю, його цілі та завдання. Організаційні питання планування боротьби зі злочинністю. Види кримінологічних планів. Кримінологічний прогноз як база кримінологічного планування.

9. Рецидивна злочинність та пенітенціарна злочинність

Рецидив кримінального правопорушення і його види. Поняття кримінологічного рецидиву. Кримінально–правове і кримінологічне уявлення про рецидив кримінальних правопорушень, різниця між ними. Поняття рецидивної злочинності. Рецидивна злочинність як складова частина всієї злочинності. Підвищена соціальна небезпечність рецидивної злочинності.

Рівень рецидивної злочинності. Частка рецидивних кримінальних правопорушень у загальному числі скоєних кримінальних правопорушень та їх окремих видів. Число рецидивістів серед засуджених осіб в цілому і серед окремих контингентів злочинців.

Латентність рецидивних кримінальних правопорушень. Показники структури рецидивної злочинності: а) за видами кримінальних правопорушень; б) за співвідношенням характеру попередніх та нових кримінальних правопорушень; в) за числом судимостей; г) за ступенем суспільної небезпечності скоєних кримінальних правопорушень та інші показники.

Кримінальні правопорушення, які найбільш типові для рецидивної злочинності. Спеціальний рецидив, його характерні риси та властивості. Професіоналізація рецидивістів.

Динаміка рецидивної злочинності. Фактори, що впливають на динаміку рецидивної злочинності. Причини та умови рецидивної злочинності, їх специфіка. **Специфіка рецидивної злочинності після воєнного стану.** Особливості мотивації рецидивістів як причина їх злочинної поведінки. Фактори пенітенціарного характеру, що обумовлюють існування рецидивної злочинності. Труднощі соціальної адаптації осіб, звільнених від покарання. Недоліки в діяльності правоохоронних органів. Особа рецидивіста. Характеристика особи злочинця–рецидивіста стосовно системи особових характеристик, що пояснюють злочинну поведінку: 1) потребово-мотиваційна сфера; 2) характеристика моральної і правової свідомості; 3) соціальні позиції та зв'язки; 4) соціально–значуща діяльність. Класифікація рецидивістів: антисоціальний тип, ситуативний тип, асоціальний тип. Запобігання рецидивної злочинності. Законодавча регламентація боротьби з рецидивом, інші заходи профілактики рецидивної злочинності.

10. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх і молоді

Поняття злочинності неповнолітніх. Особливості злочинності неповнолітніх, обумовлені особовими якостями неповнолітніх та їх положенням у суспільстві. Рівень, структура і динаміка злочинності неповнолітніх. Види кримінальних правопорушень, найбільш поширені серед неповнолітніх. Латентність злочинності неповнолітніх.

Причини та умови злочинності неповнолітніх. Мотиваційна характеристика кримінальних правопорушень, скоєних неповнолітніми особами. Особливості мотивації у порівнянні з мотивацією дорослих злочинців. Роль умов життя і виховання, вікових особливостей, конфліктної ситуації, позиції оточуючих осіб. Криміногенність сім'ї, недоліки шкільного виховання. Кримінологічна характеристика злочинності молоді. Загальне та особливе в злочинності неповнолітніх та молоді. Причини та умови злочинності молоді, її взаємозв'язок зі злочинністю неповнолітніх. Кримінологічна характеристика особи неповнолітніх злочинців. Статевовікові характеристики неповнолітніх, що скоїли кримінальні правопорушення. Відмінність правопорушень неповнолітніх чоловічої та жіночої статі. Характеристика злочинності різних за родом занять соціальних груп неповнолітніх. Соціально-психологічні і моральні особливості неповнолітніх злочинців. Причини та умови, що впливають на ріст злочинності неповнолітніх. Запобігання злочинності неповнолітніх. Система спеціальних державних та суспільних заходів запобігання злочинності неповнолітніх. Запобіжна діяльність суду, органів прокуратури та національної поліції.

11. Організована злочинність

Поняття організованої злочинності. Основні ознаки організованої злочинності за якими вона відрізняється від різних форм групової злочинності: об'єднання осіб для систематичного заняття кримінальними правопорушеннями; економічна ознака; корупція. Рівень, структура і динаміка організованої злочинності. Латентність організованої злочинності. Поширеність організованої злочинності, її інтернаціоналізація. Суспільна небезпечність, тенденції і прогнози розвитку організованої злочинності. Причини та умови організованої злочинності. Зв'язок несприятливих тенденцій організованої злочинності в країні із загостренням суспільних протиріч, кризовими явищами в економіці, політиці, ідеології та психології суспільства. Вплив особливостей ситуації перехідного періоду на розвиток організованої злочинності. Криміногенні фактори цього періоду. Кримінологічна характеристика особи учасника організованої злочинності. Кримінальний професіоналізм як характерна риса учасника організованої групи. Залежність рис і властивостей особи злочинця від місця, яке він посідає в злочинній організації. Запобігання організованої злочинності. Загально-соціальні та економічні заходи – основа запобігання організованої злочинності. Правові заходи боротьби із організованою злочинністю. Заходи організаційного характеру: створення спеціальних структурних підрозділів правоохоронних органів.

12. Професіональна злочинність та її запобігання

Професіональна злочинність як одна із складних проблем кримінології. Ознаки кримінального професіоналізму. Поняття професіональної злочинності. Рівень, структура та динаміка професіональної злочинності. Латентність кримінальних правопорушень, скоєних професіональними злочинцями. Найбільш характерні види кримінальних правопорушень, їх поширеність. Кримінальний професіоналізм у сучасній злочинності, характеристика його ознак. Причини та умови професіональної злочинності. Роль кримінальних традицій та звичаїв у відтворенні професіональної злочинності. Основні соціальні умови, що сприяють професіональній злочинності. Кримінологічна характеристика особи професіонального злочинця. Стратифікація сучасного кримінального середовища. Спеціальний жаргон, його види. Запобігання професіональної злочинності. Правові засоби запобігання. Організаційні заходи запобігання.

13. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності та її запобігання

Поняття насильницьких кримінальних правопорушень та хуліганства. Види кримінальних правопорушень, що входять до насильницької злочинності. Кримінологічна характеристика умисних вбивств, тяжких тілесних ушкоджень і зґвалтувань – в цілому та за окремими видами цих кримінальних правопорушень.

Побутові вбивства та тяжкі тілесні ушкодження. Збільшення рівня корисливих убивств. Збільшення частки корисливих кримінальних правопорушень проти особи у маргінальному середовищі. Місце та час скоєння насильницьких кримінальних правопорушень. Спосіб дій злочинця. Кримінологічна характеристика осіб, що скоюють вбивства, тяжкі тілесні ушкодження, зґвалтування, хуліганства. Статеве співвідношення злочинців. Вікові характеристики. Рівень освіти злочинців; інші соціальні, психологічні і моральні особливості. Основні типи насильницьких злочинців, що виділяються за характером їх антисуспільної спрямованості. Мотивація насильницької злочинності. Конфлікт як джерело насильницької злочинності. Види конфліктів. Криміногенна роль пияцтва.

Потерпілі від насильницьких кримінальних правопорушень. Причини та умови тяжкої насильницької злочинності і хуліганства. Особливості хуліганської мотивації та її зв'язок з мотивацією інших кримінальних правопорушень, їх запобігання.

14. Кримінологічна характеристика необережної злочинності та її запобігання

Актуальність проблеми необережних кримінальних правопорушень. Суспільна небезпечність необережної злочинності в сучасних умовах. Джерела підвищеної небезпеки. Поняття необережної злочинності. Види кримінальних правопорушень, що входять у поняття необережної злочинності, їх класифікація. Транспортні кримінальні правопорушення як найбільш поширені в структурі необережної злочинності. Основні показники необережної злочинності. Підвищення рівня необережної злочинності під впливом технічного прогресу. Характеристика латентності необережних кримінальних правопорушень. Причини та умови необережної злочинності. Особливості детермінації необережної злочинної поведінки. Причини та умови конкретного необережного кримінального правопорушення. Механізм необережної злочинної поведінки. Мотивація необережних кримінальних правопорушень (психологічний бік необережної поведінки). Кримінологічна характеристика особи необережного злочинця. Запобігання необережної злочинності.

Список рекомендованих джерел та літератури:

1. Алексєєнко І.Г., Корнякова Т.В., Соколенко О.Л. та ін. Корупційна злочинність: витоки, сучасний стан, стратегії протидії: монографія. Дніпро: Ліра, 2017. 276 с.
2. Армаш Н.О., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. та ін. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 588 с.
3. Бандурка І.О., Житний О.О., Литвинов О.М. та ін. Кримінологія. Академічний курс: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
4. Бандурка І.О., Литвинов О.М. Захист дитинства в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади: монографія. Харків: Золота миля, 2017. 432 с.
5. Бандурка О.М., Джужа О.М., Литвинов О.М. та ін. Українська кримінологічна енциклопедія. Харків; Київ: Золота миля, 2017. 804 с.
6. Банчук О.А., Дудоров О.О., Хавронюк М.І. та ін. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції». Київ: Ваіте, 2018. 472 с.
7. Бесчастний В.М. Кримінологічне забезпечення протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: В справі, 2017. 360 с.
8. Білецький А.В. Участь громадськості в запобіганні корупційним злочинам в Україні: монографія. Харків: Право, 2018. 188 с.
9. Богатирьов І.Г., Топчій В.В. Кримінологія: підручник. Київ: ВД «Дакор», 2018. 352 с.
10. Бугаєць А.В. Корислива насильницька злочинність на залізничному транспорті України: монографія. Харків: Право, 2017. 196 с.

11. Бульба О.М., Денисов С.Ф. Самоправство: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: монографія. Запоріжжя: СТАТУС, 2017. 200 с.
12. Бусол О.Ю. Political games, або Створення Державного бюро розслідувань в Україні: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2017. 232 с.
13. Вознюк А.А., Щирська В.С. Запобігання організації або утриманню місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: монографія. Київ: Освіта України, 2017. 184 с.
14. Галуцько В.В., Журавльов Д.В., Лошицький М.В. та ін. Закон України «Про Національну поліцію». Науково-практичний коментар. Станом на 07.09.2018 р. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 680 с.
15. Галуцько В.В., Журавльов Д.В., Лошицький М.В. та ін. Закон України «Про прокуратуру»: науково-практичний коментар. Станом на 20.05.2018 р. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 540 с.
16. Галуцько В.В., Журавльов Д.В., Лошицький М.В. та ін. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Станом на 01.07.2018 р. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 512 с.
17. Голіна В.В., Головкін Б.М., Валуйська М.Ю. та ін. Віктимологія: навчальний посібник. Харків: Право, 2017. 308 с.
18. Голіна В.В., Колодяжний М.Г., Шрамко С.С. та ін. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід: монографія. Харків: Право, 2017. 284 с.
19. Гула Л.Ф., Гумін О.М., Коваленко В.В., Ортинський В.Л. Організаційно-правові заходи протидії протиправній діяльності кримінальних лідерів в установах пенітенціарної системи України: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 380 с.
20. Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія: монографія. Харків: Золота миля, 2018. 478 с.
21. Денисов С.Ф., Кулик С.Г. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам проти моральності: монографія. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2018. 306 с.
22. Денисов С.Ф., Нікітін Ю.В., Стрельцов Є.Л. та ін. Кримінологія: підручник. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2018. 416 с.
23. Денисовський М.Д., Федчак І.А. Сутність та профілактика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності неповнолітніх і малолітніх: посібник. Львів, Тернопіль: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 132 с.
24. Джужа А.О. Віктимологічні засади запобігання злочинам в Україні: теорія та практика: монографія. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. 416 с.
25. Джужа О.М. Запобіжна діяльність прокуратури у сфері боротьби зі злочинами: теорія і практика: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 250 с.
26. Дідківська Г.В. Сімейне неблагополуччя в системі детермінантів злочинності неповнолітніх в Україні: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 206 с.
27. Довідник про автореферати дисертацій з проблем кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, що знаходяться у фондах Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського / автори-укладачі: Денисов С.Ф., Мартиненко А.О. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2017. 392 с.
28. Дудоров О.О., Навроцький В.О., Хавронюк М.І. та ін. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: ВД «Дакор», 2017. 522 с.
29. Закалик Г.М., Терлецька Ю.М., Шувар Н.М. Психологічна та кримінологічна сексологія: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 348 с.

30. Законодавчі та нормативні акти про запобігання корупції: хрестоматія / укладачі: Катеринчук І.П., Шелехов А.О., Плужник О.І., Корнієнко М.В. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2018. 432 с.
31. Клименко О.А., Савченко А.В. Шахрайство у сфері надання туристичних послуг в Україні: кримінально-правова характеристика та запобігання: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2018. 226 с.
32. Клименко О.І., Ковальський В.С., Миколенко О.І., Стрельцов Є.Л. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Київ: Юрінком Інтер, 2019. 380 с.
33. Ковальський В.С., Костенко О.М., Семаков Г.С. та ін. Кримінологія. Підручник. Практикум. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 344 с.
34. Ковбан А.В., Матвеевський О.В. Кримінологія: навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2017. 268 с.
35. Колб О.Г. Корупційні та інші злочини, що вчиняються у сфері виконання покарань: кримінологічна характеристика та запобігання: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 444 с.
36. Колодязний М.Г. Сучасний зарубіжний досвід громадського впливу на злочинність: монографія. Харків: Право, 2017. 252 с.
37. Кримінологія : навчальний посібник-практикум (для здобувачів вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність»)) / С.А. Шалгунова, А.М. Орлеан, О.С. Скок, Т.В. Шевченко, Ю.М. Крамаренко, Г.В. Барабаш, Ю.В. Волошина, І.В. Шило / За заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової. Дніпро :Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ/ 2020. – 332 с.
38. Кримінологія : підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків:Право, 2018. 416 с.
39. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків: Право. 2020 400 с.
40. Литвинов О.М., Луценко І.Г. Протидія діяльності тоталітарних сект: кримінологічні засади: монографія. Харків: Константа, 2018. 214 с.
41. Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
42. Новіков О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у сфері інтелектуальної власності: монографія. Харків: Право, 2018. 182 с.
43. Олійник Д.О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур: монографія. Харків: Право, 2018. 200 с.
44. Погорецький М.А., Хотинська-Нор О.З., Яновська О.Г. та ін. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2018. 296 с.
45. Романов М.В. Основні засади запобігання корупції: навчальний посібник. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2017. 176 с.
46. Саєнко О.С., Хавронюк М.І. Державне регулювання антикорупційної діяльності. Законодавство. Коментар. Роз'яснення. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 576 с.
47. Степанченко О.О. Протидія етнорелігійному тероризму: монографія. Харків: Константа, 2018. 492 с.
48. Устрицька Н.І., Яремко Г.З. Кримінологія: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 144 с.
49. Шайтуро О.П. Органи місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності: монографія. Харків: ФОП Панов А.М., 2019. 412 с.
50. Шепітько М.В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії: монографія. Харків: Право, 2018. 408 с.

51. Шеремет О.С. Теорія та практика запобігання злочинам територіальними громадами: монографія. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 576 с.

52. Шкуро В.В. Суїцидальність в Україні: кримінологічна характеристика та протидія: монографія. Харків: ФОП Панов А.М., 2017. 262 с.

53. Якименко Л.Г., Шаблистий В.В. Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2017. 168 с.

Тема 7. Науково-практичні засади кримінально-виконавчого права

1. Поняття кримінально-виконавчого права, предмет і система курсу

Політика у сфері виконання покарань. Кримінально-виконавче право: його предмет і метод. Методи та принципи кримінально-виконавчого права. Завдання та функції кримінально-виконавчого права. Діяльність органів та установ виконання покарань як предмет регулювання кримінально-виконавчого права. Система та джерела кримінально-виконавчого права. Наука кримінально-виконавчого права. Міжнародно-правові стандарти поведінки з засудженими.

2. Органи і установи виконання покарань

Управління кримінально-виконавчою системою. Органи виконання покарань та їх компетенція. Установи виконання покарань. Структура, задача та компетенція. Взаємодія органів та установ виконання покарань з іншими органами держави, підприємствами та установами.

3. Правовий статус засуджених

Основи правового статусу засуджених. Основні права засуджених. Основні обов'язки засуджених. Право засуджених на особисту безпеку.

4. Порядок та умови виконання покарань, пов'язаних з позбавленням волі

Поняття, значення і критерії класифікації засуджених до позбавлення волі. Визначення засудженим виду установи виконання покарання. Загальні положення виконання покарання у виді позбавлення волі. Режим у колоніях та засоби його забезпечення. Умови відбування покарання в колоніях. Праця засуджених до позбавлення волі.

5. Порядок та умови виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі

Порядок та умови виконання покарань у виді штрафу. Порядок та умови виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Порядок та умови виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Порядок та умови виконання покарання у виді громадських робіт. Порядок та умови виконання покарання у виді виправних робіт. Порядок та умови виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців. Порядок та умови виконання покарання у виді конфіскації майна. Порядок та умови виконання покарання у виді арешту.

6. Звільнення засуджених від відбування покарання. Допомога особам, які звільнені від відбування покарання, контроль і нагляд за ними

Загальні положення про звільнення та підстави звільнення засуджених від відбування покарання у виді позбавлення волі. Звільнення у зв'язку з відбуттям строку покарання, призначеного вироком суду. Звільнення на підставі закону про амністію та акту про помилування. Звільнення у зв'язку з скасуванням вироку і закриттям кримінального провадження. Звільнення у зв'язку з закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Звільнення на підставі хвороби. Інші підстави звільнення від відбування покарання. Соціальна адаптація звільнених від відбування покарання. Трудове і побутове влаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Адміністративний

нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, підстави його встановлення і порядок здійснення.

Список рекомендованих джерел та літератури:

1. Автухов К. А., Гель А. П., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 432 с.
2. Автухов К.А., Мірошніченко Ю.Р., Чернишов Д.В. та ін. Науково-практичний коментар до Закону України «Про пробацію». Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2019. 114 с.
3. Богатирьов І.Г., Пузирьов М.С., Шкута О.О. Доктрина пенітенціарного права України: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2017. 236 с.
4. Боднар І.В., Іваньков І.В., Іваньков О.І. та ін. Моніторинг дотримання прав ув'язнених та засуджених в установах виконання покарань: навчально-методичний посібник. Чернігів: Десна-Прес, 2017. 216 с.
5. Боровик А.В., Колб О.Г. Тлумачний словник пенітенціарної лексики. Луцьк: «Волиньполіграф», 2018. 340 с.
6. Галунько В.В., Журавльов Д.В., Лошицький М.В. та ін. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України. Станом на 04.05.2018 р. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 296 с.
7. Денисов С.Ф. Нове кримінальне та кримінально-виконавче законодавство України. Чернігів: Академія ДПТС, 2018. 261 с.
8. Денисов С.Ф., Павлов В.Г. Збірник тестів для контрольної перевірки знань курсантів, студентів та слухачів з курсу «Кримінально-виконавче право». Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2017. 352 с.
9. Довідник про автореферати дисертацій з проблем кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, що знаходяться у фондах Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського / автори-укладачі: Денисов С.Ф., Мартиненко А.О. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2017. 392 с.
10. Дука О.А., Клочко І.М., Янчук О.Б. та ін. Основи професійної діяльності персоналу органу пробачії: навчальний посібник. Київ, 2017. 242 с.
11. Ковальський В.С., Чернишов Д.В., Яковець І.С. та ін. Виконання кримінальних покарань та пробачії. Законодавство. Роз'яснення. Зразки документів. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 948 с.
12. Козій В.В., Петровська Л.О., Севрук Ю.Г. та ін. Пробація в Україні: науково-практичний посібник. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 120 с.
13. Колб О.Г. Короткочасні виїзди засуджених до позбавлення волі за межі колоній: навчальний посібник. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 190 с.
14. Кримінально-виконавче право: кросворди / Укладачі: Денисов С.Ф., Клещ О.В. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2017. 229 с.
15. Кримінально-виконавче право: навчальний посібник / укладачі: Грішин В.А., Конопельський В.Я., Резніченко Г. С. та ін. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2018. 343 с.
16. Кубрак Р.М., Лень В.В. Кримінально-виконавча характеристика засуджених з психічними відхиленням до позбавлення волі на певний строк: монографія. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 272 с.
17. Людвік В.Д., Хашев В.Г., Шаблистий В.В. та ін. Кримінально-виконавче право України: практикум: навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. та доповн. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. 180 с.
18. Методики та інструменти роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті з законом: навчально-методичний посібник. Книга 1 / укладачі: Гейл Стідз, Тетяна Журавель. Київ: ФОП Буря О.Д., 2017. 292 с.
19. Методики та інструменти роботи з неповнолітніми, які перебувають у

конфлікті з законом: навчально-методичний посібник. Книга 2 / укладачі: Гейл Стідз, Тетяна Журавель. Київ: ФОП Буря О.Д., 2017. 304 с.

20. Музика А.А., Конопельський В.Я., Письменський Є.О. та ін. Кримінально-виконавче право України: підручник у 2-х томах. ТОМ І. Київ: Національна академія внутрішніх справ, ФОП Кандиба Т.П., 2018. 364 с.

21. Музика А.А., Конопельський В.Я., Письменський Є.О. та ін. Кримінально-виконавче право України: підручник у 2-х томах. ТОМ ІІ. Київ: Національна академія внутрішніх справ, ФОП Кандиба Т.П., 2018. 622 с.

22. Музика А.А., Письменський Є.О., Яковець І.С. та ін. Інститут помилювання в Україні та світі: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т.П., 2018. 173 с.

23. Назимко Є.С., Данилевська Ю.О., Данилевський А.О., Гранкіна В.І. Кримінально-виконавче право України: навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2020. 210 с.

24. Назимко Є.С., Пономарьова Т.І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України та Польщі: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 212 с.

25. Організація діяльності відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів (у схемах і таблицях): методичні рекомендації / укладач: Романюк О.В. Біла Церква, 2017. 71 с.

26. Пузирьов М.С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 514 с.

27. Сучасний в'язничний менеджмент: буклет / укладач: Дж. Макгакін. Київ: К.І.С., 2017. 100 с.

28. Степанюк А.Х. Вибрані праці/ укладач: Автухов К.А. Харків: Право, 2017. 608 с.

Критерії оцінювання

Оцінювання знань вступника до аспірантуру відбуватиметься за 100–бальною шкалою.

Шкала оцінок: 90–100 балів – «відмінно» (А), 82–89 балів – «дуже добре» (В), 75–81 балів – «добре» (С), 64–74 балів – «задовільно» (Д), 60–63 балів – «задовільно» (Е), 59 і менше балів – «незадовільно» FХ.

Відсотки підсумкової оцінки	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за ECTS	Пояснення
1	2	3	4
90–100	ВІДМІННО Здобувач має глибокі, міцні та систематичні знання всіх положень теорії, може не тільки сформулювати, а й самостійно проаналізувати законодавство, вирішити проблемні ситуації. який виявляє всебічне, систематичне і глибоке знання програмного матеріалу, бездоганно засвоїв основну літературу та знайомий з додатковою літературою з предмету, продемонстрував творчий підхід до розуміння та викладення програмного матеріалу, вміння ілюструвати теоретичні знання положеннями законодавчих актів, прикладами із судової практики, всі питання розкрив повно, без помилок і погрешностей.Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань.	А	Іспит складено успішно. Рівень знань високий.
82–89	ДУЖЕ ДОБРЕ Здобувач виявив в достатній мірі повне знання програмного матеріалу, засвоїв навчальну літературу з предмету та виявив вміння орієнтуватись в ній, показав системний характер знань при викладенні програмного матеріалу, проявив належні навички в ілюструванні теоретичних знань положеннями законодавчих актів, прикладами з практики, всі питання розкрив без помилок, однак є незначна неповнота у відповіді на питання. В достатній мірі обізнаний з актуальними питаннями правової	В	Іспит складено успішно. Рівень знань вище середнього

	політики держави за обраним напрямом.		
75–81	ДОБРЕ Здобувач знає і може самостійно сформулювати основні теоретичні визначення та пов'язати їх з практичними прикладами, орієнтується в галузевому законодавстві. Може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Не в повній мірі обізнаний з актуальними питаннями правової політики держави за обраним напрямом. Є декілька помилок і неточностей.	С	Іспит складено успішно. Рівень знань вище середнього
64–74	ЗАДОВІЛЬНО Здобувач володіє програмним матеріалом поверхово, не може чітко висловити свої думки, але не припускається при цьому суттєвих неточностей, відповідь на теоретичні запитання формулює не чітко, але може пояснити певні практичні питання. Має поверхове уявлення про актуальні питання правової політики держави за обраним напрямом.	Д	Іспит складено Рівень знань низький
60–63	ЗАДОВІЛЬНО Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про проблеми протидії злочинності. У відповіді відсутня самостійність, Знає лише деякі основні поняття та визначення і формулює лише деякі основні положення теоретичного матеріалу	Е	Іспит складено. Підготовка задовольняє мінімальним критеріям.
59–35	НЕЗАДОВІЛЬНО Здобувач виявив суттєві прогалини в знанні основного програмного матеріалу, допустив істотні помилки у своїй відповіді, значну неповноту в розкритті питань, не зумів відповісти на питання, виявив повне незнання програмного матеріалу.	FX	Іспит не складено

Незадовільна оцінка з будь-якого вступного іспиту є підставою для відмови в допуску до подальших вступних випробувань. Перескладання вступних випробувань не дозволяється.

За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури Приймальна комісія ухвалює рішення щодо кожного вступника на основі конкурсної системи.

Розробники

Ніщимна С.О., доктор юридичних наук, професор

Тазієв С.Р., доктор юридичних наук, доцент

Шамрук Н.Б., кандидат юридичних наук, доцент